

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Roosa Siltakorpi

9.-LUOKKALAISTEN KÄSITYKSIÄ
SEKSUAALIKASVATUSTUNNIN
AIHEISTA

Sosiaali- ja terveysala
2015

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Roosa Siltakorpi
Opinnäytetyön nimi	9.-luokkalaisten käsitykset seksuaalikasvatustunnin aiheista
Vuosi	2015
Kieli	suomi
Sivumäärä	64+4 liitettä
Ohjaaja	Anne Puska

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää 9.-luokkalaisten käsityksiä mielenkiintoisista ja ei-mielenkiintoisista aiheista seksuaalikasvatustunnilla. Tutkimuksen tavoitteena oli, että tuotettua tietoa voidaan hyödyntää 9.-luokkalaisten seksuaalikasvatuksessa terveydenhoitotyössä sekä opetustyössä. Tutkimustulosten avulla seksuaalikasvatusta suunnittelevat tahot saavat arvokasta tietoa siitä, mitä nuoret halusivat erityisesti opetettavan seksuaalikasvatustunnilla.

Tutkimus on kvalitatiivinen. Aineisto kerättiin joulukuussa 2014 eläytymismenetelmän avulla. Tutkimukseen osallistui 33 9.-luokkalaista oppilasta. Tutkimussuuntausta ohjasi fenomenografinen lähestymistapa ja aineisto kerättiin eläytymismenetelmän avulla. Aineisto analysoitiin fenomenografisella analyysillä. Analyysissä etsittiin sanoja tai ilmaisuja, joista ryhmittelyiden jälkeen muodostui tutkimuksen tulokset. Tuloksia kutsutaan tulosavaruudeksi.

Yläkoulun 9.-luokkalaisten käsitys seksuaalikasvatustunnin aiheista oli moninainen. Mielenkiintoisiksi aiheiksi nuoret käsittivät seksiin liittyvät asiat, kuten ehkäisyn käytön ja sukupuolitaudit. Myös seurustelun ja seksuaalisuuden kehittyminen kuuluivat mielenkiintoisiin käsityksiin. Ei-mielenkiintoisiksi aiheiksi nuoret käsittivät monimuotoisen seksuaalisuuden ja vastuunkannon. Lisäksi ei-mielenkiintoisiin aiheisiin kuului monimuotoinen seksi ja ehkäisy, johon kuului seksi saman sukupuolen kanssa, sukupuolitaudit ja raskaus. Mielenkiintoiset aiheet käsitettiin tärkeiksi, koska nuoret kokivat aiheiden liittyvän nuorten sen hetkiseen elämään. Vastaavasti ei-mielenkiintoiset aiheet koettiin sopimattomaksi nykyhetkeen tai asioista koettiin tiedettävän jo kaiken.

Tämä tutkimus osoitti, että nuoret haluavat saada seksuaalikasvatusta oikeista aiheista oikealla hetkellä heidän elämässään. Tutkimuksessa saatiin samankaltaisia tuloksia kuin aikaisemmissa tutkimuksissa. Seksuaalikasvatuksen haasteena on huomioida nuorten käyttämät eri kanavat, kuten sosiaalinen media, joita nuoret käyttävät seksuaalisuuden tiedonhakuun. Myös koulun ja vanhempien vuorovaikutus seksuaalikasvatuksessa tulisi huomioida entistä paremmin.

Avainsanat	nuori, seksuaalikasvatus, eläytymismenetelmä, fenomenografia
------------	--

ABSTRACT

Author	Roosa Siltakorpi
Title	The Views of Nurmo Junior High School 9 th Graders on the Sex Education Class Topics
Year	2015
Language	Finnish
Pages	64+4 Appendices
Name of Supervisor	Anne Puska

The purpose of this bachelor's thesis was to find out the views of 9th graders on sex education class topics.

The aim is to use the information in sex education by the public health nurses and by the teachers. This research is qualitative and the data were collected from two randomly selected classes in Nurmo junior high school in December 2014. The data were collected with empathy-based stories. The study was participated by 33 9th graders. The material was analysed with a phenomenographic method.

There were many views on the sex education class topics among the 9th graders. Interesting topics include things related to sexual intercourse, like contraception and sexually transmitted diseases. Also dating and the development of sexuality were mentioned. The topics that interested the adolescents related to their present life situation.

Not-so-interesting topics were topics like sexual diversity and taking responsibility. On this list were also sexual intercourse with a same-sex partner, sexually transmitted diseases and pregnancy.

Keywords   Adolescent, sex education, method of empathy-based stories, phenomenography

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	TUTKIMUKSEN TAUSTA	8
3	SEKSUAALISUUS JA SEKSUAALIKASVATUS.....	11
	3.1 Seksuaalisuus.....	11
	3.1.1 Seksuaaliterveys.....	13
	3.1.2 Seksuaalioikeudet	14
	3.2 Seksuaalikasvatus	15
	3.2.1 Seksuaalikasvatus yläkoulussa.....	18
4	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	21
	4.1 Nuoret ja seksi	21
	4.2 Nuorten ajatuksia seksuaalikasvatuksen aiheista	22
5	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	25
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	26
	6.1 Kvalitatiivinen tutkimus ja fenomenografinen tutkimussuuntaus.....	26
	6.2 Tutkimuksen kohderyhmä	28
	6.3 Eläytymismenetelmä aineiston keruussa	29
	6.4 Fenomenografinen analyysi.....	31
	6.4.1 Aineistosta merkitysyksiköiksi	32
	6.4.2 Merkitysyksiköistä kategorioihin.....	33
	6.4.3 Kuvauskategorioiden muodostaminen.....	34
7	TULOKSET	36
	7.1 Mielenkiintoiset aiheet seksuaalikasvatuksessa	36
	7.2 Ei-mielenkiintoiset aiheet seksuaalikasvatuksessa.....	39
8	JOHTOPÄTÖKSET JA POHDINTA	42
	8.1 Tutkimustulosten tarkastelu.....	42
	8.2 Tutkimuksen luotettavuus	45

8.3 Tutkimuksen eettisyys	50
8.4 Pohdinta ja jatkotutkimusaiheet	53
LÄHTEET	57

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1.	Fenomenografinen analyysi	s.31
Kuvio 2.	Kategorioiden suhde toisiinsa	s.35
Kuvio 3.	Tulosavaruus	s.36
Kuvio 4.	Yhteenveto tutkimuksen keskeisistä tuloksista	s.55

LIITELUETTELO

- LIITE 1.** Saatekirje
- LIITE 2.** Kehyskertomus A
- LIITE 3.** Kehyskertomus B
- LIITE 4.** Tutkimuslupa-anomus

1 JOHDANTO

Seksuaalisuus ja siihen liittyvät asiat ovat tavallisia ja normaaliin elämään kuuluvia asioita (Opetushallitus 2013). Jokaisella nuorella on oma kehitysaikataulunsa. Nuori tarvitsee tukea seksuaaliselle kasvulle nuoren seksuaalisenkehityksensä mukaisesti. (Korteniemi-Poikelainen & Cacciatore 2010, 10.)Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää 9.-luokkalaisten käsityksiä mielenkiintoisista ja ei-mielenkiintoista aiheista seksuaalikasvatustunnilla. Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on lisätä tietoa seksuaalisuuden eri osa-alueista ja näin vahvistaa ja edistää oppilaan turvallisuutta, terveyttä sekä seksuaalista kehittymistä saadun tiedon avulla.

Nuorten näkökulma on erittäin tärkeä ja heitä tulisi kuunnella seksuaalikasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa, sillä näin pystytään vastaamaan nuorta kiinnostaviin ja hänen elämänsä kannalta tärkeisiin asioihin. (WHO 2010, 30; Kolari 2007, 64; Ekman 2006, 126.) Laakson (2008, 54) tutkimuksessa nuoret toivoivat saavansa seksuaaliopetusta ylä-asteella jokaisella luokka-asteella ja he olisivat lisänneet seksuaaliopetuksen määrää. Tuija Rinkisen väitöskirja vuodelta 2012 on tuoreimpia tutkimuksia nuorten näkökulmasta, mutta siinä aineisto on kerätty vuosina 2002, 2004 ja 2008 Väestöliiton internetpalvelusta. Suurin osa nuorten kysymyksistä internetpalvelussa asiantuntijoille koskivat seksuaalista toimintaa, mieheksi ja naiseksi kasvamista sekä raskautta.(Rinkinen 2012.)

Voidaan todeta, että tutkimuksia nuorten näkökulmasta seksuaalikasvatukseen on tehty, mutta tutkimusten painopiste on 2000-luvun alussa. Tutkimuksista aineistonkeruusta on kulunut vuosikymmen ja nyt tarvitaan uusia näkemyksiä nuorilta. Nuoret elävät maailmassa, jossa tietoa on saatavilla monista eri lähteistä ja he hankkivat tietoa eri tavoin kuin vuosikymmen sitten. Internet, sosiaalinen media: Facebook, Youtube, Twitter, Instagram, WhatsApp jne. ovat nuorten saatavilla älypuhelin, tablettien ja tietokoneiden kautta. Nyky nuoret etsivät myös seksuaalisuuteen liittyvää tietoa monien eri kanavien kautta (Suomen virallinen tilasto 2014). Netistä saatu tieto ei aina ole oikeaa ja luotettavaa. Kiili (2012) tuokin

esiin, että nuorten kritiikitön suhtautuminen internetlähteisiin on huolestuttavaa. Tämä opinnäytetyö pyrkii omalta osaltaan vastaamaan siihen, millaisia käsityksiä nuorilla on koulun seksuaalikasvatuksen sisällöistä.

Englannissa tehdyssä tutkimuksessa 42 prosenttia englantilaisista 16-vuotiaista piti koulua luotettavimpana seksuaalikasvatuksen lähteenä ja moni vastaajista toivoi myös lisää tunteja aiheesta (Primary Health Care 2012, 5). Suomen lainsäädännössä määrätään terveystietoa opetettavaksi 7–9 luokilla kolme vuosiviikkotuntia, eli 114 tuntia yläkoulun aikana. (L1435/2001). Koulussa opetettava terveystieto sisältää seksuaalikasvatusta, josta vastaa yleensä opettaja. Koulun terveydenhoitaja antaa seksuaalikasvatusta esimerkiksi terveystarkastusten yhteydessä.

Seksuaalikasvatus kuuluu jokaisen suomalaisen nuoren opetussuunnitelmaan yläkoulussa. Nuorella tarkoitetaan 10–19 vuotiasta, joka on ikävaihe lapsuuden jälkeen, ennen aikuisuutta (WHO 2015). Hormonaaliset, psykologiset, keholliset ja sosiaaliset tapahtumat muodostavat kasvuprosessin, joka etenee nuorella yksilöllisesti (Ryttyläinen & Valkama 2010, 84). Tässä tutkimuksessa nuorella viitataan tutkimukseen osallistuneisiin 9.-luokkalaisiin oppilaisiin.

Kiinnostus tätä aihetta kohtaan heräsi, koska tutkija haluaa työskennellä nuorten parissa ennalta ehkäisevässä terveydenhoitotyössä. Seksuaalikasvatus on keskeinen osa terveydenhoitotyötä, erityisesti kouluterveydenhuollossa. Kohderyhmä rajattiin yhteen ikäryhmään ja aineistonkeruumenetelmäksi valittiin eläytymismenetelmä, jotta saataisiin monipuolisesti esiin kaikki käsitykset seksuaalikasvatustunnin aiheista. Tutkimus toteutettiin Nurmon yläkoululla ja kohderyhmänä olivat 9-luokkalaiset tytöt ja pojat. Tutkimuksen lähestymistapa on kvalitatiivinen ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin eläytymismenetelmää. Aineisto analysoitiin fenomenografian avulla, jotta saataisiin parhaiten esiin nuorten käsitykset tutkittavasta aiheesta. Tutkimus on tapaustutkimus, ja näin ollen tutkimuksen tulokset koskevat vain tätä kyseistä kohderyhmää.

Tietoa etsittiin Medic-, Pubmed-, Cinahl-, Arto-, Ebsco- ja Eric – tietokannoista sekä Hoitotiede-, Tutkiva Hoitotyö- ja Nuorisotutkimus- lehdistä ja ammattiliittojen lehdistä. Tietoa haettiin Suomalainen Lääkäriseura Duodecim-, Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen-, World health organisation-, Väestöliiton-, Opetushallituksen- ja Finlexin internetsivuilta. Asiasanoja tarkistettiin Hoidokista ja Yleisestä suomalaisesta asiasanastosta. Asiasanoina käytettiin seksuaalikasvatus, fenomenografia, eläytymismenetelmä ja nuori. Tietokannoissa käytettiin suomen, englannin ja ruotsin kielen sanoja. Tiedon haussa hyödynnettiin Vaasan ja Tampereen yliopiston sekä Vaasan ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjastopalveluita. Opinnäytetyön kirjoittamiseen käytettiin apuna Tutki ja kirjoita -kirjaa.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) seuraa säännöllisesti kouluterveyskyselyssä 8. ja 9.-luokkalaisten seksuaali- ja lisääntymisterveystiedon tasoa. Vuosien 2008–2009 kyselystä tiedon taso on laskenut kaikilla opiskeluasteilla molemmilla sukupuolilla. Peruskoulun oppilaista vuonna 2013 pojista 13 prosentilla ja tytöillä 20 prosentilla oli hyvät tiedot seksuaaliterveydestä. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 28.) Yläkouluun suunnattuja seksuaalikasvatuksen oppikirjoja on ilmestynyt vuosina 2000 (Bildjuschkin & Malmberg: Kerro meille seksistä-nuoren seksuaalikasvatus), 2001 (Liisa Kettunen: Kyllä vai ei?) ja vuonna 2004 (Pia Brandt: Hei beibi mä oon tulta). Kettusen (2010, 25, 27) mukaan kouluissa keskitytään lähinnä biologiseen puoleen ja seksuaalisuuteen liittyvät materiaalit eivät saavuta koulun opettajia. Kontula ja Meriläinen (2007, 9) toteavat, että Suomesta puuttuu kattava ja yhdenmukainen seksuaaliterveyteen sopiva oppimateriaali. Myös Opettaja-lehdessä (2007, 36–37) Päivi Arvosen haastateltavana oleva opettaja Kari Piipari kertoo, että sopivasta oppimateriaalista on puute ja, että seksuaalikasvatukseen on hyvin vähän materiaalia.

Seksuaalikasvatus ja -terveys kuuluvat terveydenhoitajan ammattiin. Väestöliiton tutkimuksessa osoitettiin, että koulun seksuaaliterveyden opetuksessa on alueellisia eroja (Kontula & Meriläinen 2007, 5). Vuosituhannen alussa Väestöliiton mottiin tapahtumiin osallistuneiden koulujen 9.-luokkalaisilla oli paremmat seksuaaliterveystiedot, kuin heillä, jotka osallistuivat korkeintaan yhteen tapahtumaan. (Liinamo 2005,71–73.)

Nuoret kaipaavat selkeitä ja yksityiskohtaisia seksuaalisuuteen liittyviä toimintaohjeita terveydenhoitajalta. Nuorten mukaan seksuaalivalistusmateriaali on hyödyllistä ja he mielellään vastaanottavat erilaisia näytepakkauksia ja ohjelehtisiä. Terveydenhoitajan ystävällisyys, helposti lähestyttävyyys ja luotettavuus ovat tärkeitä nuorille, kun aiheena on seksuaalikasvatus. Selkeän ja varman tiedon antaminen on merkittävä osa terveydenhoitajan ammattitaitoa. Nuorten tärkeimmät seksuaalikasvattajat ovat perhe, ystävät, media, koulu ja seurakunta. (Kolari 2007,

28, 38–42.) Nuoret eivät yleensä mene terveydenhuollon ammattilaisen luo ennen ensimmäistä yhdyntäkokemusta. Näin ollen nuoren tapaaminen terveydenhuollon ammattilaisen kanssa ennen sukupuolielämän aloittamista voi jäädä välistä. Hyvin toimiva kouluterveydenhuolto on avainasemassa tässä tilanteessa. Määräaikaiset tapaamiset antavat mahdollisuuden aloittaa keskustelun seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Keskustelua voidaan myös jatkaa erikseen sovitulla yksilökäynneillä. (Apter 2006, 13.)

Laadukkaasta seksuaalikasvatuksesta nuori saa itsellensä sopivaa informaatiota, riippumatta hänen omasta minäkuvasta tai seksuaalisesta identiteetistään. Hyvä seksuaalikasvatus lisää suvaitsevaisuutta, vähentää syrjintää ja kiusaamista. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 16–17.) Tasa-arvovaltuutettu Pirkko Mäkinen haastoi Opettaja -lehdessä syksyllä 2014 peruskoulut, lukiot ja ammattioppilaitokset seksuaalisen häirinnän vastaiseen työhön. Tavoitteena oli tuoda kouluihin kulttuuria, jossa häirintää ei sallita, lisäksi tavoitteena oli saada luotua yhteiset säännöt siihen, miten häirintään puututaan. (Nissilä 2014, 26.) 8.- ja 9.-luokkalaisista oli 54 prosenttia kokenut seksuaalista häirintää joskus tai toistuvasti vuonna 2013 (THL:kouluterveyskysely 2013). Puutteelliset tiedot ja taidot hyvästä seksuaalikäyttäytymisestä voivat aiheuttaa ei toivottua käyttäytymistä. Sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta painottaa julkaisussaan nuorten tarpeiden ja toiveiden huomioimista, jotta nuoret uskaltavat tuoda esiin kaltoinkohtelut ja seksuaaliset hyväksikäytöt. (ETENE 2013, 18–19.)

Tämän päivän 9.-luokkalaiset kuuluvat uuteen sukupolveen, jotka hallitsevat yhteiskunnan avainteknologian paremmin kuin vanhempi sukupolvi ja näin ollen muuttavat yhteiskuntaa. (Kupiainen 2013.) Suomessa 16–24 -vuotiasta 74 prosenttia etsi tietoa sairauksista, ravitsemuksesta tai terveydestä internetistä ja 93 prosenttia seurasi yhteisöpalveluita. Vastaavasti yli 55 vuotiailla yhteisöpalvelujen käyttö jäi 31 prosenttiin. (Suomen virallinen tilasto 2014.) Tämän päivän nuoria voidaan kutsua diginatiiveiksi. Diginatiivit ovat syntyneet uuden teknologian aikakaudella ja kasvaneet sen parissa. Diginatiivit ovat verkottuneita ja nopeita tie-

donkäsittelijöitä, jolloin he pystyvät usean asian yhtäaikaiseen suorittamiseen. He vaativat jatkuvaa aktivointia säilyttääkseen keskittymiskyvyn ja mielenkiinnon. Diginatiiveja voidaan kuvata myös käsitteillä nettisukupolvi tai Google-sukupolvi. (Ampuja & Rätty 2013.) Internet ja sosiaalinen media tuovat nuorelle mahdollisuuden globaaliin tiedonhankintaan (Multisilta & Niemi 2013, 70). Tämä tutkimus pyrkii tuomaan uutta tietoa tämän sukupolven mielenkiinnonkohteista seksuaalikasvatuksen aiheista.

3 SEKSUAALISUUS JA SEKSUAALIKASVATUS

Seksuaalisuus, seksuaaliterveys, seksuaalioikeudet ja seksuaalikasvatus - käsitteiden määrittely ja tulkinta vaihtelevat eri kulttuureissa. Vuonna 2002 WHO teki edellä mainituille käsitteille kansainvälisesti hyväksytyt määritelmät. (WHO 2010, 16.)

3.1 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus ei ole vain teoriaa ja tietoa (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 17). Seksuaalisuus on osa ihmisyyttä ja siihen kuuluvat seksuaalinen suuntautuminen, seksuaalinen kehitys, biologinen sukupuoli, sosiaalinen sukupuoli-identiteetti ja suvun jatkamisen rooli. Seksuaalisuus näkyy ja ilmaistaan eri tavoin: käyttäytymisessä, asenteissa, arvoissa, normeissa, puheessa, tunteissa, ajattelussa ja suhteessa itseensä sekä toisiin ihmisiin. (Väestöliitto 2014 a; Virtanen 2002, 21; WHO 2006, 5.) Seksuaalisuus voi pitää sisällään kaikki nämä ulottuvuudet, mutta silti ihminen ei välttämättä koe tai ilmennä kaikkia osa-alueita. Seksuaalisuuteen kuuluu vuorovaikutuksessa biologiset, psykologiset, sosiaaliset, taloudelliset, poliittiset, eettiset, lailliset, historialliset, uskonnolliset ja hengelliset tekijät. (WHO 2006, 5.)

Seksuaalisuus alkaa ihmisen syntymästä ja päättyy kuolemaan. Seksuaalisuus on läsnä jokaisessa ulottuvuudessa ja myös tarvitsee eri ulottuvuuksia ilmentääkseen seksuaalisuutta. (Ruuhilahti & Bildjuschkin 2011, 5–9.) Seksuaalisuuden käsitteet muodostuvat usein yhteisön tai yhteiskunnan ihmiskuvasta ja tämän ympärille liittyivistä normeista, arvoista, tabuista, asenteista ja myyteistä. Nämä asiat välittyvät usein sukupolvelta toiselle ja ovat kulttuurisidonnaisia. (Ilmonen & Nissinen 2006, 23.)

Seksuaalinen kehitys tapahtuu vaiheittain ja niillä on erilaisia merkityksiä (Väestöliitto 2014 b; Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 10). Väestöliiton asiantuntijat ovat luoneet Seksuaalisuuden portaat -opetuspaketin, jota käytetään laajalti opetustyössä, neuvontatilanteissa ja terapiassa. Portaatt sisältävät yhdeksän eri kehi-

tysvaihetta (ks. Väestöliitto 2014 b). Portaiden avulla käydään läpi seksuaalisuuden kehitysvaiheita lapsuudesta aikuisuuteen. Esimerkiksi nuoren tulisi saada hyvissä ajoin tietoa eri kehitysvaiheista, jotta hän ymmärtäisi, mitä hänelle tapahtuu murrosiässä ja mitä asioita olisi hyvä huomioida. (Väestöliitto 2014 b.)

Ruuhilahti ja Bildjuschkin (2011) ovat luoneet seksuaalisuutta kuvaavan Lumpeenkukka-mallin. Mallissa on lumpeenkukan tavoin seitsemän osaa; juuret, varsi, vihreät lehdet, alaosan terälehdet, lumpeen terälehdet, kukan sisin ja vesi. Lumme-mallin tavoitteena on ihmisen seksuaalisuuden ja siihen vaikuttavien tekijöiden tarkastelu ja pohdinta. Lummemetafora antaa tarinallisuutensa ansiosta mahdollisuuksia laajentaa seksuaalisuuden ymmärrystä. Seksuaalisuutta ei voida selittää täydellisesti minkään mallin mukaan. Ihmisessä on asioita joita ei voida kuvata sanoin tai konkretisoida. (Ruuhilahti & Bildjuschkin 2011.)

Arja Liinamon (2005, 35) mukaan sukupuolinen kehitys ei ole erillinen osa kehitystä vaan osa kokonaiskehitystä. Nuori rakentaa suhdettaan omaan kehoonsa ja opettelee elämään sen muutosten kanssa sekä eroottisten halujensa kanssa. Sukupuolinen kehitys tapahtuu rinnakkain oman kehon kanssa sekä suhteessa toiseen sukupuoleen. Nuori tarvitsee tietoa vastakkaisen sukupuolen sukupuolisuudesta, voidakseen kehittää omaa sukupuolista tietouttaan ja minäänsä.

Seksuaalisuuteen liittyvä tiedon tarve, joka perustuu tutkimukselliseen näyttöön, on lisääntynyt monilla sektoreilla. Seksuaalisuutta tarkasteltiin vuosisatoja moraalifilosofian, yleisten arvojen, teologian ja uskomusten sekä yhteiskunnan oikeuskäytännön kautta. (Virtanen 2002, 7.) Modernin seksologian voidaan katsoa alkaneeksi saksalaisen Richard von Krafft-Ebingin julkaisusta *Psychopathia Sexualis* (1886). Huomattava vaikutusta seksuaalisuuden määrittelyyn toi myös Sigmund Freud. Vuosisadan vaihteessa Freud määritteli lääketieteessä seksuaalisuudelle kokonaisvaltaisen lääketieteellisen teorian ja siihen liittyvien ongelmien ratkaisuja. Teoriansa mukaan seksuaalisuuden ymmärtäminen oli vahvasti sidoksissa ihmisluonnon ymmärtämiselle. Englantilainen Henry Havelock Ellis tutki kymmenien vuosien ajan seksuaalikäyttäytymistä. Ellis tarkasteli seksuaalisuutta sosiaali-

sena, psyykkisenä, kulttuurisena ja biologisena ilmiönä. Hän julkaisi havaintonsa vuosina 1896–1928 teoksessaan *Studies in the Psychology of Sex*. Toisen maailmansodan aikaan yksi empiirisen seksologian perustajista Alfred Kinsey, aloitti Yhdysvalloissa empiirisen tutkimuksen. Hän tutki tuhansien naisten ja miesten seksuaalista käyttäytymistä. Kinseyn julkaisut kyseenalaistivat seksuaalisuuteen liittyviä myyttejä ja käsityksiä. (Ilmonen & Nissinen 2006, 21–23; Virtanen 2002, 6-10.)

3.1.1 Seksuaaliterveys

WHO (2006, 5) määrittelee seksuaaliterveyden seuraavasti: seksuaaliterveys on seksuaaliterveyteen liittyvän fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila. Se ei ole pelkästään sairauden, toimintahäiriön tai raihnaisuuden puuttumista. Seksuaaliterveys vaatii positiivisen ja kunnioittavan lähestymistavan seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin. Hyvä seksuaaliterveys antaa mahdollisuuden saada nautintoa ja turvallisia seksuaalisia kokemuksia ilman pakotusta, syrjintää ja väkivaltaa. Hyvän seksuaaliterveyden saavuttamiseksi ja ylläpitämiseksi vaaditaan kaikkien ihmisten seksuaalioikeuksien kunnioittamista, suojelemista ja toteuttamista. (WHO 2006, 5.)

Liinamon (2005, 22) mukaan Robinson ym. (2002) seksuaaliterveys pohjautuu henkilökohtaiseen tietoon ja itsensä hyväksymiseen siten, että yksilön käyttäytyminen, arvot ja tunteet ovat yhdenmukaisia. Seksuaaliterveys käsittää kyvyn olla läheisessä suhteessa toisen kanssa sekä kyvyn vuorovaikutukseen sekä vastuulliseen seksuaaliseen toimintaan. Lisäksi seksuaaliterveyteen kuuluu yksilöiden, erilaisuuden ja moninaisuuden hyväksyntä ja kunnioitus. (Liinamo 2005, 22.)

Seksuaaliterveyden rinnalle on tullut lisääntymisterveyden käsite. Näissä käsitteissä on yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Nämä käsitteet on päätetty pitää itsenäisinä, jolloin puhutaan seksuaali- ja lisääntymisterveydestä. Kuitenkin otsikon ollessa vain jompikumpi, käsiteltävien asioiden teemat ovat samoja. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 10; Kosunen 2006, 9.) Lottesin (2000) mukaan seksuaaliter-

veyden käsite kattaa lisääntymisterveyttä laajemmin seksuaaliseen kehitykseen, sukupuolielämään ja sukupuolielimiin liittyviä tekijöitä. Seksuaaliterveyden käsitettä pidetään kokonaisvaltaisemmin ihmisen hyvinvointiin liittyvänä käsitteenä kuin lisääntymisterveyttä. (Lottes 2000, 13.)

Kosunen (2006, 9) määrittelee seksuaaliterveyteen kuuluvan seksuaalikasvatuksen, raskauden keskeytykset, ei-toivotut raskaudet, sukupuolitaudit ja nuorten seksuaaliterveyden. Lisääntymisterveys sisältää aiheet lapsivuodeajasta ja raskaudesta. Käsitteissä mukana myös hedelmättömyys, keskenmenot, sukupuolielimiin liittyvät syövät, seksuaalineuvonta, seksuaalinen väkivalta, seksuaalisten toimintahäiriöiden hoito ja seksuaalisen hyvinvoinnin edistäminen. (Kosunen 2006, 9.)

3.1.2 Seksuaalioikeudet

Seksuaalioikeudet ovat tunnistettu kansallisissa laeissa, kansainvälisissä ihmisoikeuksissa ja muissa yhteisymmärryksessä tehdyissä lausunnoissa. Ne sisältävät oikeudet jokaiselle ihmiselle, vapauden pakottamisesta, syrjinnästä ja väkivallasta. (WHO 2006, 5.) Ihmisellä on oikeus etsiä ja saada tietoa seksuaalisuudesta sekä on oikeus seksuaaliterveydenhuoltoon. Ihmisellä on myös oikeus valita oma kumppaninsa, päättää seksuaalisesta aktiivisuudestaan ja lisääntymisestään sekä oikeus ruumiilliseen koskemattomuuteen. Oikeus on myös turvalliseen ja tyydyttävään parisuhteeseen ja seksielämään. (WHO 2006, 5; Väestöliitto 2015 a; THL 2015 a.) Kansainvälisen perhesuunnittelujärjestö liiton (IPPF) näkemystä seksuaali- ja lisääntymisoikeuksista käytetään laajalti kirjallisuudessa. Vastaavasti seksologian alalla toimivat henkilöt viittaavat seksuaaliterveyden maailmanjärjestön (WAS) seksuaalioikeuksien julistukseen, joka on lanseerattu vuonna 1999. Näiden molempien liittojen seksuaalioikeudet perustuvat tasa-arvoon, vapauteen, itsemääräämisoikeuteen ja yksityisyyteen. IPPF ja WAS mukailevat julistuksissaan WHO:n aikaisempia julistuksia seksuaalioikeuksista. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 14–16.)

Seksuaalisuuteen kohdistuvilla loukkauksilla aiheutetaan yleensä ihmiselle suurta vahinkoa (Aaltonen 2012, 155). Suomen rikoslain luvun 20 tehtävänä on turvata jokaiselle seksuaalinen itsemääräämisoikeus ja turvata lasta seksuaaliselta hyväksikäytöltä (L24.7.1998/563). Lastensuojelulaki velvoittaa terveydenhuollon henkilöstöä salassapitosäännöksistä huolimatta ilmoittamaan jos alle 18-vuotiaasta lapsesta on hoidon ja huolenpidon tarve, lapsen kehitys on vaarassa tai lapsen oma käyttäytyminen tuo esiin mahdollisen lastensuojelutarpeen. (L12.2.2010/88.)

Ryttyläinen ja Valkama (ks. 2010, 84–86) ovat kirjassaan tehneet määritelmän, joka sisältää 20 kohtaa nuorten seksuaalioikeuksista. Seksuaalioikeudet ovat tehty IPPF:n ja Väestöliiton Seksuaaliterveysklinikan lähteistä. Seksuaalioikeuksissa käsiteltäviä aiheita ovat oikeus mielipiteeseen, vapaus valita, tiedon saanti, turvallisuus, kunnioitus ja syrjintä. (Ryttyläinen & Valkama 2010,84–86.) Nuoren ja hänen kanssaan työskentelevien on hyvä tietää nuoren seksuaalioikeudet, sillä se helpottaa nuoren kanssa työskentelemistä sekä kunnioittaa nuorta. Hoitotyöntekijän työskentely perustuu Suomen lakeihin ja asetuksiin. Ammattihenkilön tulee olla tietoinen seksuaalisuutta ja seksuaaliterveyttä koskevista laeista. (Ryttyläinen & Valkama 2010, 43.)

3.2 Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatuksen tavoitteena on tiedon lisääminen seksuaalisuudesta, kehoista, seksuaalisuuden eri näkökulmista, ehkäisystä, sukupuolitaudeista ja terveydenhuollonpalveluista. Tavoitteena on myös lisätä taitoa ja mahdollisuuksia tehdä perusteltavia päätöksiä. Lisäksi tavoitteena on oppia muodostamaan tasa-arvoisia suhteita ja kykyä ilmaista tunteita sekä taitoa suhteista puhumiseen. Tiedon lisääminen kohdistuu vastuullisuuteen ja huolenpitoon, joka sisältää esimerkiksi seksuaalisen väkivallan tunnistamisen ja ehkäisyn sekä kasvun hyväksi vanhemmaksi. (THL 2015 b.)

Hilton (2001) on määritellyt seksuaalisuuskasvatuksen elämänpituiseksi prosessiksi. Prosessin aikana hankitaan taitoja, tietoja sekä arvoja seksuaalisista identi-

teeteistä, suhteista ja intimiteetistä (Kontula & Meriläinen 2007, 9). Seksuaalikasvatusta on oikeus saada iän ja kehitystason mukaisesti. Seksuaalikasvatus voi olla formaalia tai nonformaalia. Seksuaalikasvatusta formaalissa muodossa ovat seksuaaliopetus, -valistus, seksuaalineuvonta sekä ohjaus. (Bildjuschkin 2012, 28.) Nonformaalia seksuaalikasvatusta voidaan katsoa olevan median eri muodoissa, nettien keskustelupalstoilla, vanhempien sekä ystävien parissa tapahtuva keskustelu.

Vanhempien osuus seksuaalikasvatuksessa on suurempi, mitä nuorempi lapsi on (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 46). Vanhemmilta saatava seksuaalikasvatus tulee olla asiallista, jotta nuoren kehitys saa myönteistä tukea ja nuori osaa erottaa väärät tiedot oikeista (Mönttinen & Tuppurainen 2011, 64–65). Näätäsen (2014, 44) tutkimuksessa vanhempien mukaan nuorten kanssa keskusteltiin eniten seksuaalisesta kypsymisestä, murrosiästä, kehonmuutoksista ja tunteista sekä seurustelusta. Nuorten aloitteesta vanhempien kanssa keskusteltiin eniten seksuaalisista suuntautumisista ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä. Näätänen (2014, 46) tuo esiin, että vanhemmat saattavat ajatella seksuaalikasvatuksen olevan koulun vastuulla, vaikka suurin vastuu siitä on nuoren vanhemmilla. Osa vanhemmista saattaa kokea nuoren seksuaalikasvatuksen haasteelliseksi. Tämän vuoksi vuoro-vaikutussuhteen terveydenhuollon, koulun ja vanhempien välillä tulisi olla hyvä. (Mönttinen & Tuppurainen 2011, 60, 64.)

Seksuaalikasvatuksen taustalla ovat selvät näkökulmat. Seksuaalikasvatuksen tulee perustua kansainvälisesti ratifioituihin ihmisoikeuksiin, sekä oikeuteen saada terveyteen liittyvää tietoa. Oikeus on kirjattu myös YK:n yleissopimukseen. (THL 2014, 7–8.) Esimerkiksi YK:n yleissopimuksessa lapsen oikeutena on saada tietoa asiasta kuin asiasta ja valtion on järjestettävä koulutustoimenpiteitä. Myös WHO julistaa seksuaalikasvatuksen saamisen ihmisoikeudeksi. (WHO 2010, 21.)

Seksuaalikasvatuksen alakäsitteitä ovat seksuaalineuvonta, seksuaaliopetus, sekä seksuaalivalistus (Kontula & Meriläinen 2007, 9; Väestöliitto 2006, 10). Seksuaalineuvonta on yksilöllistä ja asiakaslähtöistä, missä käsitellään seksuaalisuuteen ja

sukupuolisuuteen liittyviä asioita. Onnistunut seksuaalineuvonta koostuu eettisyyden ja ammatillisuuden huomioimisesta, vuorovaikutuksesta ja hoitotyön periaatteiden noudattamisesta. (Ryttläinen & Valkama 2010, 32, 142.) Seksuaaliopetus on ryhmäkohtaista ja pohjautuu suunnitelmallisuuteen. Seksuaalivalistus on joukkokohtaista ja yksisuuntaista ja sitä toteutetaan joukkoviestimien avulla. (Väestöliitto 2006, 10.)

Edellisessä kappaleessa mainituista alakäsitteistä terveydenhoitajalle merkityksellisin on seksuaalineuvonta. Varsinkin kouluterveydenhuollossa terveydenhoitajan työ on oppilaskohtaista (Terho 2002, 20). Näin ollen terveydenhoitajan on tärkeä tietää miten seksuaalineuvontaa toteutetaan.

Vuonna 1976 Jack Annon loi seksuaalineuvontaan PLISSIT-mallin, jota myös useat terveydenhoidon ammattilaiset ovat hyödyntäneet omassa työssään. PLISSIT-mallissa on neljä tasoa, jotka kuvaavat lähestymistapoja käsiteltäessä seksuaalisuutta. Mallin kirjaimet tulevat neljästä eri tasosta seksuaalisuuden ja seksuaaliongelmien kohtaamisessa. **P**ermission – luvan antaminen, **L**imiten **I**nformation – rajattu tieto, **S**pecific **S**uggestions – erityisohjeet, **I**ntensive **T**herapy – intensiivinen terapia. Malli on kärjellään seisova kolmio, jossa kolmion kannassa on Permission – luvan antaminen. Tällä tasolla kuunnellaan ihmistä hänen ajatuksiaan liittyen seksuaalisuuteen. Hänet hyväksytään sellaisenaan ja tuetaan ilmaisemaan seksuaalisuuttaan positiivisesti ja vastuullisesti. Siirryttäessä seuraavalle tasolle kohti kolmion kärkeä Limited Information tasolla annettu tieto on rajattua. Tietoa annetaan siitä, mikä näyttäisi häneltä puuttuvan, esimerkiksi terveydenhoitajan antama tieto lääkkeen vaikutuksista mielialaan. Seuraavalla tasolla Specific Suggestions, annetaan käytännön neuvoja ja ohjeita sekä toteutetaan terapeutista toimintaa. Kolmion kärjessä tasossa Intensive Therapy toteutetaan pitkäkestoista hoitoa liittyen seksuaalisuuteen, esimerkiksi seksuaaliterapeutin toimesta. (Ryttläinen & Valkama 2010, 51–52.)

3.2.1 Seksuaalikasvatus yläkoulussa

Yläkoulun aikana 7.–9. -luokkalaisille nuorille opetetaan terveystietoa itsenäisenä oppiaineena 114 tuntia. Opetuksen tarkoituksena on oppilaan terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen. Lähtökohtaisesti on ymmärrettävä terveys psyykkiseksi, sosiaaliseksi ja fyysiseksi toimintakyvyksi. (Opetushallitus 2004, 200, 304.) Päätargetoituksena seksuaalikasvatuksessa on välittää tietoa nuorille seksuaalisuudesta ja seksistä. Näin he pystyisivät tulevaisuudessa tekemään oikeita ratkaisuja seksuaaliterveyteen ja mielihyvään liittyen. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 9-10.)

Nuoret tarvitsevat sekä formaalia että nonformaalia seksuaalikasvatusta. Näiden tulisi täydentää toisiaan, eikä olla toistensa vastakohtina. Tärkeimpiä formaaleja lähteitä nuoren elämässä ovat koulut, oppikirjat, esitteet, Internetin valistussivustot, opetusohjelmat ja erilaiset kampanjat sekä terveydenhuollon palveluiden tarjoajat. (WHO 2010, 8.)

Laadukkaasta seksuaalikasvatuksesta nuori saa itsellensä sopivaa informaatiota, riippumatta hänen omasta minäkuvasta tai seksuaalisesta identiteetistään. Hyvä seksuaalikasvatus lisää suvaitsevaisuutta, vähentää syrjintää ja kiusaamista. (Bildjuschin & Ruuhilahti 2008, 16–17.)

Edistä, ehkäise, vaikuta -toimintaohjelman mukaan kouluissa ja muissa oppilaitoksissa terveydenhoitajien ja opettajien tulee tehdä yhteistyötä seksuaalikasvatuksen kehittämisessä, suunnittelussa ja toteuttamisessa. Terveystiedon seksuaaliopetus tulee suunnitella yhteistyössä kouluterveydenhuollon kanssa. Näin muodostetaan toisiaan tukeva kokonaisuus. (Klemetti & Raussi-Lehto 2014, 54–55.) Elokuussa 2014 voimaan tulleen oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan koulussa oppilas- ja opiskelijaterveydenhuolto on järjestettävä muun muassa niin, että terveydenhoitajanvastaanotolle on mahdollista mennä ilman ajanvarausta. Lain tarkoituksena on edistää terveyttä, hyvinvointia, oppimista ja ehkäistä ongelmien syntymisiä. Lisäksi on tarkoitus turvata opiskeluympäristön turvallisuus ja esteet-

tömyys, antaa varhaista tukea, varmistaa opiskeluhuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu sekä vahvistaa opiskeluhuollon toteutumista kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä. (L1287/2013.)

Suomessa koulu tavoittaa jokaisen nuoren, joten koulun seksuaalikasvatuksella on iso rooli nuoren korkealaatuisessa seksuaalikasvatuksessa (Apter. 2006, 13; Sosiaali ja terveysministeriö 2007, 37). Erään tutkimuksen mukaan myös Pohjois-Irlannissa, koulu on ensisijainen lähde teini-ikäisten seksuaalikasvatuksessa. (Primary Health Care 2012, 5). Yhdysvalloissa julkiset koululaitokset ylläpitävät seksuaalikasvatusta. Julkiset koulut sisältävät oppilaita jokaisesta sosioekonomisesta ryhmästä, joten on tärkeää kertoa seksuaalikasvatuksesta. Yhdysvalloissa kaikilla ei ole mahdollista päästä yksityiseen koulutukseen ja terveystalouteihin. Tarkoituksena on antaa seksuaalikasvatusta jo hyvissä ajoin. Koulut auttavat nuoria luomaan terveelliset käyttäytymismallit, jotka kestäisivät aikuisuuteen asti. (Schalet, Santelli, Russell, Halpern, Miller, Pickering, Goldberg & Hoening 2014.)

Päätarkoitus seksuaalikasvatuksessa on saada tieto nuorille seksuaalisuudesta ja seksistä. Näin he pystyisivät tulevaisuudessa tekemään oikeita ratkaisuja seksuaaliterveyteen ja mielihyvään liittyen. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 9–10.) Terveystalouden tulee ottaa vastuu ja antaa nuorelle opastusta esimerkiksi sukupuolitautilien ehkäisyssä ja hoidossa. Terveystaloutajalla on iso rooli, sillä nuoren ensikosketus seksuaaliterveydenhuollon piiriin tapahtuu yleensä kouluterveydenhuollossa. Terveystaloutajat ovat pääroolissa seksuaaliterveydenhuollon ohjauksessa ja neuvonnassa. (Apter 2006, 12–13.) Terveystaloutaja on keskeisin terveydenhuollon tarjoaja ja nuorten terveydenhuolto on Suomessa ennen kaikkea ennaltaehkäisyä (Väestöliitto 2015 c).

Suomessa on tehty paljon materiaalia niin opettajille kuin terveystaloutajillekin auttamaan ja helpottamaan seksuaalikasvatuksen toteuttamista. Esimerkiksi Opetushallituksen internetissä oleva Kosketus -materiaalit (Opetushallitus 2015), Terveystalouden ja hyvinvoinninlaitoksen Turvataitoja Nuorille -opas (THL 2012) ja RFSU:n Kartalla seksistä -opetusfilmi seksuaalisuudesta (Suomen RFSU Oy.

2011) ovat kaikki seksuaalikasvatusta antavan käytettävissä ja auttamassa seksuaalikasvatuksen ohjaamista.

Teoriana viitaten yläkoulussa seksuaalikasvatuksen tulee olla suunniteltua ja nuorelle suunnattua oikeanlaista tietoa. Seksuaalikasvatuksen saralta tulee olla vuorovaikutussuhteessa koulun, vanhempien ja terveydenhuollon välillä. Seksuaalisuus on monitahoinen käsite, terveydenhoitajan pitää hallita seksuaalisuuden käsitteet ja tietää kuinka toimia nuoren kanssa seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa.

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Tässä luvussa tuodaan esiin perustietoa nuorten sukupuolikäyttäytymisestä ja seksuaaliterveydestä, kuten yhdyntäkokemuksista, sukupuolitaudeista ja aborteista. Luvussa kuvataan nuorten toiveita seksuaalikasvatuksen sisällöistä koulun seksuaalikasvatustunneilla ja netissä. Tarkastelussa on myös kuvattu mielenkiintoisia ja ei-mielenkiintoisia aiheita seksuaalikasvatuksessa.

4.1 Nuoret ja seksi

Falah Hassani (2010) osoitti tutkimuksessaan suomalaisten nuorten yhdyntäkokemusten ja muiden seksuaalikokemusten lisääntyneen vuosina 1996–2001. Seksikumppaneiden määrä ja yhdynät ilman ehkäisyä olivat nousussa vuodesta 2004. (Falah Hassani 2010, 37–43.) Sukupuoliyhdyntässä olleiden 8. ja 9.-luokkalaisten määrä on ollut 2010 vuodesta vuoteen 2014 pienessä nousussa, nousun ollessa 0.3 prosenttiyksikköä (SOTKANet 2015 a). Samoista ikäluokista viimeisimmässä yhdynnässä ilman ehkäisyä oli pientä laskua, kaksi prosenttiyksikköä vuodesta 2010 vuoteen 2013 (SOTKANet 2015 b).

Journal of Youth and Adolescence -lehdessä oleva artikkeli kertoo seksuaaliterveyden haasteista Yhdysvalloissa. Yhdysvalloissa nuorten (13–24-vuotiaat) osuus seksuaalisesti aktiivisesta väestöstä on 25 %. Tuolla prosentiosalla esiintyy puolet Yhdysvaltojen 20 miljoonasta vuotuisesta sukupuolitaudista. Tartuntoihin sisältyy myös HIV-tartunnat. 50 000 HIV-tartunnasta neljäsosa on nuorten väestöllä. Luvut teiniraskauksissa ja teinisynnytyksissä ovat edelleen korkeimmat kehittyneiden maiden vertailussa, vaikka seksuaaliset kokemukset ovat samalla tasolla muiden kehittyneiden maiden kanssa. Korkeimmat teinisynnytysluvut ovat köyhällä, maalla asuvilla tytöillä. (Schalet ym. 2014.) Suomessa vuonna 2014 alle 19-vuotiaat naiset synnyttivät yhteensä 1103 lasta. Vuodesta 2010 alle 19-vuotiaiden synnytykset ovat hieman laskeneet. (Vuori & Gissler 2015.)

Suomessa vuonna 2013 todettiin 157 uutta HIV-tartuntaa, joka on samaa luokkaa aikaisempien vuosien kanssa. Tartunnoista 65 prosenttia oli miehillä ja 35 pro-

senttia naisilla. Vuoden 2013 loppuun mennessä HIV-tartuntoja todettiin 3219 kappaletta. (Brummer-Korvenkontio & Liitsola 2014, 26.) Klamydia on yleisin sukupuolitauti Suomessa. Tartunnoista suurin osa todetaan alle 25-vuotiailla (Hiltunen-Back 2014, 25).

Pohjoismaissa raskauden keskeytykset ovat kasvaneet 2000-luvulla. Kuitenkin määrä on vielä pienempi, kuin 1970 ja 1980 lukujen aikaan, jolloin keskeytysten määrä oli huipussaan. Vuonna 2011 pohjoismaista Suomessa tehtiin vähiten keskeytyksiä ja eniten Ruotsissa. Suomessa alle 20-vuotiaiden raskaudenkeskeytykset ovat vähentyneet merkittävästi 2000-luvulla. Vuonna 2012 keskeytysten määrä väheni alle 20-vuotiaiden ikäryhmässä eniten. Raskaudenkeskeytyksiä tehtiin lähes 11 kappaletta tuhatta alle 20-vuotiasta kohden. 20–24-vuotiaille tehtiin eniten keskeytyksiä vuonna 2012. Tässä ikäryhmässä keskeytysten määrä on pysynyt melko vakaana. Pienimmät keskeytysluvut olivat vuonna 2012 Etelä-Karjalassa, Etelä-Pohjanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Keskeytysten määrä oli noin 6,4 tuhatta hedelmällisyysikäistä kohti. (Suomen virallinen tilasto 2013, 1–5.)

4.2 Nuorten ajatuksia seksuaalikasvatuksen aiheista

Sari Laakson (2008) pro gradu -tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää yhdeksäsluokkalaisten seksuaaliopetukseen liittyviä toiveita ja ehdotuksia sisältöihin, opetusmenetelmiin ja opetuksen antavaan opettajaan. Tutkimusaineisto kerättiin ryhmähaastatteluilla tyttö- ja poikaryhmiltä. Tutkimustulosten mukaan oppilaat haluavat aiheina olevan: seksi, harhaluulot ja ehkäisy, raskauden epäily ja siihen liittyvien palveluiden saanti sekä tasa-arvo että toisen kunnioittaminen. Tutkimuksessa oppilaat toivat esiin, että opetusta antavan opettajan iällä on merkitystä. Oppilaat kokivat, että nuori opettaja on lähempänä nuoren kokemusmaailmaa ja ymmärtää nuoren puhetyylin paremmin kuin iäkkäämpi opettaja. Nuoret kokivat, että nuorella opettajalla on rennompia asenne asiaan. Oppilaat halusivat opettajan olevan terveydenhoitaja, ulkopuolinen henkilö, alaa opiskeleva henkilö tai ainoastaan terveystietoa opettava opettaja. Opetustyylinä oppilaat kokivat rauhallisen, perusteellisen ja johdonmukaisesti etenevän opetuksen parhaaksi. Oppilaiden mie-

lestä opettaja ei saisi olla epävarma tai ajatella seksiä syntinä, vaan nähdä se positiivisena voimavarana. Opettajan vuorovaikutus tulee olla myös varmaa ja avointa. Nuoret pitivät hyvinä oppimismenetelminä keskusteluita, videoita, nimettäviä kysymyslappuja sekä myös vierailut ja konkreettiset havainnoinnit koettiin tärkeiksi. (Laakso 2008, 38–48.)

Satu Järvisen (2007) pro gradu- tutkielman tarkoituksena oli selvittää lukion 2. ja 3. vuosikurssin seksuaalisuus käsitettä sekä selvittää mitä ja millaisin menetelmin seksuaaliopetuksen pitäisi yläkoulun 7–9-luokilla olla. Tutkimusaineisto kerättiin 57 lukiosta kyselylomakkeilla, joissa oli avoimia kysymyksiä. Tutkimuksen tuloksena nuorten mielestä 9.luokalla tulisi syventää seksuaalisuuteen liittyviä asioita. Nuorten mainitsemia asioita olivat ehkäisy ja sen ongelmat, raskaaksi tuleminen ja hedelmättömyys, seksi, tunteet ja rakkaus sekä perheen perustaminen. (Järvinen 2007, 32–34, 50–51.)

Englannissa tehdyn tutkimuksen tarkoituksena oli tutkia nuorten näkemyksiä siitä, millainen olisi houkutteleva nettisivusto Sexunzipped- verkkosivuille. Osallistujat olivat 16–22 -vuotiaita. Aineisto kerättiin 21 fokus-ryhmähaastattelulla ja kuudella yksilöhaastattelulla. Tutkimuksen tuloksena nuoret halusivat suoraa tietoa seksuaalisista nautinnoista, sukupuolitaudeista ja raskaudesta. Lisäksi nuoret halusivat tietoa kuinka kommunikoida kumppanin kanssa, kuinka kehittää taitoja nautinnon antamisessa ja tunteista seksissä ja suhteissa. (Kok, Gerressu & Fairley 2012.)

Mäen ja Nikin (2004) pro gradu -tutkimuksen tarkoituksena oli kertoa nuorten ajatuksia hyvistä seksuaalikasvatustunneista ja sen opetuksesta. Tutkimus oli laadullinen ja aineisto koostui 33 kehyskertomuksesta. Tutkimustuloksina 9.-luokkalaiset kertoivat onnistuneen tunnin pitävän sisällään seuraavat aiheet: seksi, ehkäisy, sukupuolitaudit, yhdyntä, raskaus, seurustelu, ihmissuhteet, tunteet, rakkaus, ensimmäinen kerta, porno, itsetyydytys, nautintoaineet ja seksi. Lisäksi haluttiin tietoa homo- ja lesbosuhteista. Huonojen tuntien aiheita vastaavasti oli ras-

kaus, abortti, ihmissuhteet, sukupuolitaudit, ehkäisy, seurustelu, seksi, nautintoaiheet, seksuaalisuus, porno ja kaupallinen seksi. (Mäki & Nikki 2004.)

Voidaankin todeta, että on tärkeää tietää nuorten sukupuolikäyttäytymisestä ja seksuaaliterveydestä, jotta voitaisiin paremmin tunnistaa haasteita, joihin tavoitteellisella seksuaalikasvatuksella pyritään vastaamaan. Nuoret aloittavat sukupuolielämän entistä nuorempina, jolloin tietoa seksuaalisuudesta, seksuaaliterveydestä ja seksuaalioikeuksista tarvitaan yhä nuorempana.

Tässä osiossa esitellyissä tutkimustuloksissa (Laakso 2008; Järvinen 2007; Mäki & Nikki 2004) korostuivat seksi ja seksin toteuttaminen, ehkäisy, raskaus ja sukupuolitaudit. Lisäksi tutkimustuloksissa (Laakso 2008; Järvinen 2007; Mäki & Nikki 2004) nousi esiin ihmissuhteet, seurustelu, tunteet ja rakkaus. Nuorten mielestä oli merkitystä myös, millainen tyyli opetuksessa on. Opettajan nuoren iän katsottiin olevan eduksi. Monipuoliset oppimismenetelmät koettiin myös tärkeiksi.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää 9.-luokkalaisten käsityksiä mielenkiintoisista ja ei-mielenkiintoisista aiheista seksuaalikasvatustunnilla.

Tutkimuskysymykset:

1. Millaisia aiheita ja miksi 9.-luokkaiset käsittivät mielenkiintoisiksi aiheiksi seksuaalikasvatustunnilla?
2. Millaisia aiheita ja miksi 9.-luokkaiset käsittivät ei-mielenkiintoisiksi aiheiksi seksuaalikasvatustunnilla?

Tutkimuksen tavoitteena on, että tuotettua tietoa voidaan hyödyntää 9.-luokkalaisten seksuaalikasvatuksessa terveydenhoitotyössä sekä opetustyössä. Tutkimustulosten avulla seksuaalikasvatusta suunnittelevat tahot, kuten opettajat ja terveydenhoitajat, saavat arvokasta tietoa siitä, mitä nuoret haluaisivat erityisesti opetettavan seksuaalikasvatustunnilla.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä tutkimuksessa keskitytään 9.-luokkalaisiin nuoriin ja heidän käsityksiinsä, koskien mielenkiintoisia ja ei-mielenkiintoisia seksuaalikasvatustunnin aiheita. Tässä kappaleessa perehdytään kvalitatiiviseen tutkimukseen ja fenomenografiiseen tutkimussuuntaukseen. Käydään läpi kohderyhmä ja ainestonkeruumenetelmä sekä fenomenografinen analyysi.

6.1 Kvalitatiivinen tutkimus ja fenomenografinen tutkimussuuntaus

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen siten, että tutkimuksen kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tyypillistä kvalitatiiviselle tutkimukselle on myös tutkimussuunnitelman muotoutuminen tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161, 164.) Tarkoituksena on pikemminkin löytää ja tuoda asioita ilmi, kuin tuoda esiin jo olemassa olevia väitteitä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157–158). Ihmisten kokemusten, tulkintojen ja käsityksien tutkiminen on osa laadullista tutkimusta (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 66). Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, koska tutkimuksessa pyritään saamaan esille nuorten käsityksiä tutkittavasta aiheesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei yleensä ole hypoteeseja, kuten ei tässäkään tutkimuksessa (Eskola & Suoranta 1999, 19). Tässä tutkimuksessa ei haluttu tutkia määrällisesti seksuaalikasvatustunnin aiheita, vaan aihetta haluttiin lähestyä kokonaisvaltaisemmin. Aihetta voitaisiin tutkia myös kvantitatiivisesti, keskittymällä vain seksuaalikasvatuksen aiheisiin. Tässä tutkimuksessa tuotiin esiin syitä, miksi nuoret käsittivät aiheet mielenkiintoisiksi tai ei-mielenkiintoisiksi. Näin ollen kvalitatiivinen tutkimus antaa mahdollisuuden juuri tässä tutkimuksessa esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

Fenomenografia on kvalitatiivinen tutkimussuuntaus, jossa analysoidaan, tulkitaan ja pyritään ymmärtämään ihmisten käsityksiä (Kroksmark 1987, 224; Uljens 1989, 10). Fenomenografia on laadullinen, koska siinä käytetään tietynlaisia metodeja, kuten narratiivista keräystä, jotta saavutetaan tutkimuksen tarkoitus. Tär-

keintä on keskittyä ymmärtämään erilaisia käsityksiä eri ilmiöistä. Käsitykset ovat erilaisia ihmisillä. (Uljens 1989, 10.) Erilaisuus voi riippua esimerkiksi kokemuksesta ja iästä (Syrjälä, Ahonen, Syrjäläinen & Saari 1994, 114). Tutkimuksessa nuoret toivat esiin omat käsityksensä tapahtuneesta ilmiöstä eli seksuaalikasvatustunnin aiheista koulussa. Nuorten vastaukset olivat jokaisen omia käsityksiä siitä, mitä mielenkiintoiset tai ei-mielenkiintoiset aiheet olivat. Käsityksiin vaikuttivat nuoren tiedot ja kokemus seksuaalisuuteen liittyvistä asioista sekä nuoren perhe-tausta tai esimerkiksi nuoren persoona.

Fenomenografian perustajana pidetään Ference Martonia. Hän tutki 1970-luvulla yliopisto opiskelijoiden käsityksiä oppimisesta Göteborgin yliopistossa Ruotsissa. Suomessa fenomenografiaa on käytetty monilla eri tieteenaloilla. (Huusko & Pahloniemi 2006, 163.) Hoitotieteissä fenomenografiaa on käyttänyt mm. Pessa (2004), joka tutki terveydenhoitajien käsityksiä terveydenhoitotyöstä, hoitotyöstä ja terveyssisartyöstä. Laitila (2010) on myös käyttänyt fenomenografiaa tutkimuksessaan, jonka tarkoituksena oli kuvata asiakkaan osallisuutta ja asiakaslähtöisyyttä mielenterveys- ja päihdetyön asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Wernestamin (2000, 112–113) mukaan tutkimuksissa tarvitaan fenomenografista lähestymistapaa, koska näin saataisiin selville miten ihmiset käsittävät ja ajattelevat terveydenhuollossa kohtaamiaan ilmiöitä. Tässä tutkimuksessa keskityttiin nuorten käsityksiin, jotta saadaan ajankohtaista tietoa tämän päivän nuorten tämänhetkisistä käsityksistä liittyen seksuaalikasvatuksen aiheisiin.

Fenomenografiassa on kaksi eri näkökulmaa, ensimmäisen ja toiseen asteen näkökulma. Ensimmäisen asteen näkökulma tutkii sitä, miten asiat maailmassa ovat ja toisen asteen näkökulma tutkii sitä, miten tutkittavat ajattelevat asioiden maailmassa olevan. Toisen asteen näkökulmaa voidaankin pitää koko fenomenografian ideana. (Kakkori & Huttununen 2011, 9.) Fenomenografia eroaa muista käsitystutkimuksista siten, että kiinnostuksen kohde keskittyy käsitysten sisällöllisiin eroihin (Syrjälä yms. 1994, 115). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on saada selville miten nuoret käsittävät asiat. Kyseessä on fenomenografisen toisen asteen

näkökulma. Tässä tutkimuksessa ollaan myös kiinnostuneita seksuaalikasvatustunnin aiheiden sisällöllisistä eroista.

Fenomenografisessa tutkimussuuntauksessa ei ole varsinaisesti omaa aineistonkeruumenetelmää, mutta suosituin aineistonkeruumenetelmä on yksilöllinen teema-haastattelu. Muita käytettyjä aineistonkeruumenetelmiä fenomenografiassa ovat esimerkiksi tekstien keräys ja narratiivinen keräys. (Kakkuri & Huttununen, 2011, 8.) Tämän tutkimuksen aineistonkeruumenetelmänä käytettiin eläytymismenetelmää, jota käsitellään tarkemmin kappaleessa 6.3.

6.2 Tutkimuksen kohderyhmä

Kohdekouluksi valittiin yläkoulu, jossa seksuaalikasvatusta annetaan esimerkiksi terveystiedontunnilla sekä terveydenhoitajan toimesta. Koulu, johon päätettiin ensimmäiseksi ottaa yhteyttä, oli Nurmon Yläkoulu. Nurmon yläkouluun lähetettiin toukokuussa 2014 sähköpostia koulun rehtorille ja vararehtorille mahdollisesta osallistumisesta tutkimukseen. Sähköpostin välityksellä saatiin lupa tehdä tutkimus kyseiseen kouluun ja tutkimuslupa-anomukset (ks. Liite 4) allekirjoitettiin aineistonkeruupäivänä. Sähköpostin välityksellä kouluun oltiin yhteydessä ennen aineistonkeruupäivää muutamia kertoja, koskien tutkimussuunnitelmaa ja aineistonkeruupäivän valintaa. Valmis opinnäytetyö toimitetaan kohdekoululle ja mahdollisesti esitellään koulun henkilökunnalle sekä oppilaille seksuaalikasvatustunnilla.

Tutkimuksen kohteeksi valittiin Nurmon yläkoulu, jossa on lukuvuonna 2014–2015 oppilaita noin 500, joista yhdeksäsluokkalaisia on noin 175. Kohderyhmäksi valittiin 9.-luokkalaiset nuoret, sillä he ovat saaneet jo seksuaalikasvatusta koulussa ja heillä on jo näkemystä seksuaalikasvatuksesta ja siihen liittyvistä asioista. Tutkimukseen osallistujia oli kahdelta 9.luokalta, jotka koulun yhteistyöopettaja järjesti. Ensimmäisellä luokalla tutkimukseen osallistujia oli 19 ja toisella luokalla 14. Tutkimukseen osallistui yhteensä 33 oppilasta. Kohderyhmään kuului sekä tyttöjä että poikia.

6.3 Eläytymismenetelmä aineiston keruussa

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valittiin eläytymismenetelmä (The method of empathy-based stories) (Eskola 1998, 61). Eläytymismenetelmässä tutkimusaineiston kerääminen tapahtuu pienillä esseillä tai lyhyillä kertomuksilla, tutkijan ohjeiden mukaisesti (Eskola 2007, 71). Eläytymismenetelmän avulla saadaan kätevästi laadullista aineistoa, johon on mahdollista soveltaa monia analyysitapoja. (Eskola 1998, 3). Vapaasti tuotettu aineisto eläytymismenetelmässä (Eskola 1998, 12) on aineiston analyysin kannalta tärkeää, sillä fenomenografiassa kysymysasettelun tulee olla avointa, jotta saataisiin kaikki mahdolliset käsitykset aineistosta esiin (Huusko & Paloniemi 2006, 164). Kun aineistonkeruumenetelmässä ei ole tutkijan luomia käsitteitä, on tutkijan mahdollista löytää aineistosta ajatuksia ja käytäntöjä, joita tutkijalla itsellä ei olisi tullut mieleen (Eskola 1997, 28). Eläytymismenetelmän avulla saadaan nuorten ääni esiin sellaisena kuin se on. Tämän tutkimuksen aihe on nuorille varmasti herkkä ja arkaluontoinen, joten tutkija päätyi narratiiviseen eläytymismenetelmään.

Oleellisena osana eläytymismenetelmää on kehyskertomusten laadinta. (Eskola 2007, 71–72; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006 a). Tarinoissa vastaaja vie tarinaa mielikuvituksensa avulla eteenpäin tai kuvaa tilannetta mitä on tapahtunut tai mitä voisi tapahtua. Keskeistä on kertomusten variointi. Kertomuksia on vähintään kaksi, jotka poikkeavat toisistaan yhdellä muuttujalla. (Eskola 1999, 10; Eskola 1997, 18; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006 a.) Tärkeää on varioida vain yksi asia kehyskertomuksissa. Menetelmällä tutkitaan, miten yhden asian variointi vaikuttaa vastauksiin. (Eskola 1997, 18.) Varioinnin vuoksi eläytymismenetelmä eroaa muista tiedonhankintamenetelmistä ja näin ollen korostaa eläytymismenetelmän erityistä luonnetta (Eskola 1998, 10–12).

Tässä tutkimuksessa kehyskertomusten luominen aloitettiin perehtymällä eläytymismenetelmään ja siihen liittyviin kehyskertomuksiin. Alkuvaiheessa etsittiin käytettyjä ja tyypillisiä kehyskertomuksia aikaisemmista tutkimuksista. Kehyskertomuksen varioinnin valinta syntyi nopeasti. Varioinnin pohjalta rakennettiin lo-

pulta kaksi kehyskertomusta. Kehyskertomukset muotoiltiin mahdollisimman selkeiksi ja ymmärrettäviksi. Lisäksi pohdittiin erilaisia sanoja ja ilmaisuja, joita kehyskertomus tarvitsee, jotta saadaan irti se, mitä tutkimuksessa pyritään tutkimaan. Tutkimuksen kehyskertomukset nimettiin kirjaimin A ”Nuorten käsitykset mielenkiintoisista aiheista seksuaalikasvatustunnilla” ja B ”Nuorten käsitykset ei-mielenkiintoisista aiheista seksuaalikasvatustunnilla”. (Liite 2 ja 3).

On hyvä testata kehyskertomukset, ennen varsinaista aineistonkeruuta, tässäkin tutkimuksessa eläytymismenetelmän kehyskertomukset testattiin kolmella 14–15-vuotiaalla nuorella (Eskola & Suoranta 1999, 116; Eskola 1997, 19). Testauksessa tuli esiin aiheita, joita tutkija ei ollut osannut aikaisemmin huomioida. Testauksen myötä kehyskertomuksiin lisättiin muutamia seikkoja. Tutkimuksessa käytettiin esitestauksessa käytettyjä kertomuksia muutoksineen. Tutkimusaineisto kerättiin 17.12.2014 Nurmon yläkoulussa kahdelta satunnaisesti valitulta luokalta.

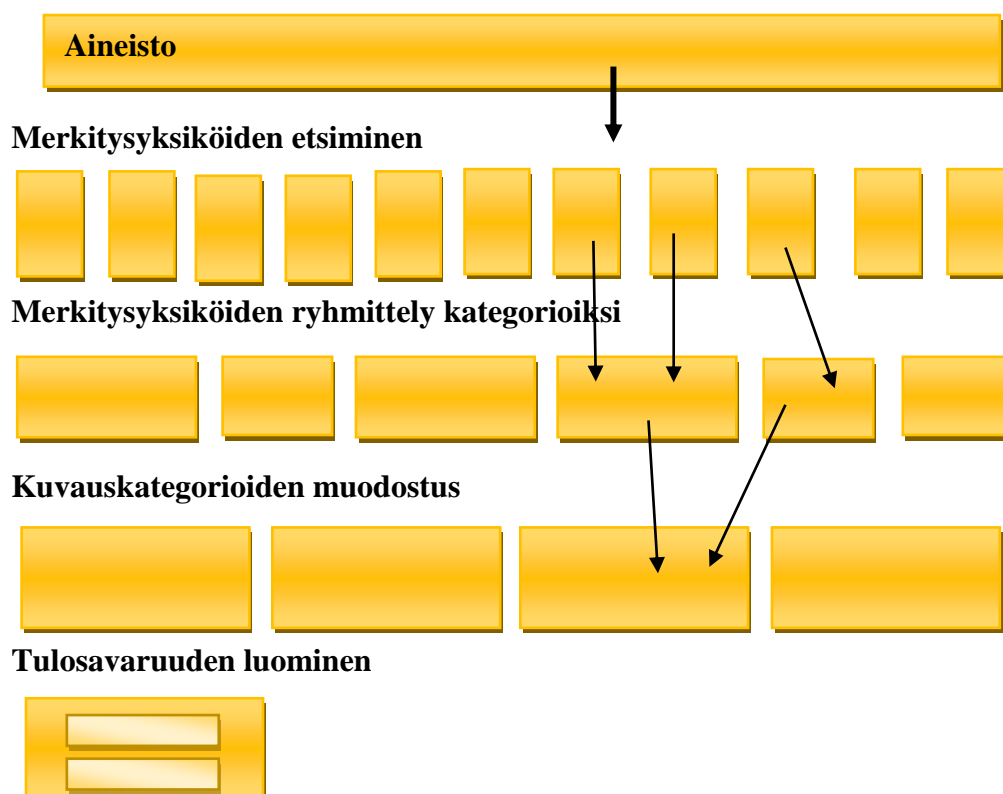
Tutkimustilanteessa oppilaille esiteltiin tutkija ja tutkimuksen aihe ja tarkoitus. Oppilaille jaettiin saatekirje ennen aineiston keruuta. Kirjeessä kerrottiin vielä tutkimuksesta kirjallisesti, tämän jälkeen he saivat päättää osallistumisestaan. Osallistujat ohjeistettiin suullisesti oman kertomuksen kirjoittamiseen. Oppilaille kerrottiin, eläytymisestä tilanteeseen ja siitä, että oppilas ei voi kirjoittaa väärä vastausta paperille. Oppilaille annettiin A4 arkin ylälaitaan kirjoitettu kehyskertomus ja erillinen konseptipaperi heidän omaa kertomusta varten. Kehyskertomukset jaettiin satunnaisesti, näin ollen vierekkäin istuvilla saattoi olla eri kehyskertomukset. 21 oppilasta saivat kehyskertomus A:n ja 19 oppilasta B kehyskertomuksen. Seitsemän paperia palautettiin tyhjinä, joista kolme oli A-kertomuksia ja neljä B-kertomuksia. Nämä paperit hylättiin, katsoen, että oppilaat eivät halunneet osallistua tutkimukseen. Tutkimukseen osallistujia näin ollen oli 33 oppilasta. Kehyskertomuksien kirjoittamiseen meni oppilailta viidestä minuutista 15 minuuttia. Molemmissa luokissa oppilaat esittivät pari kysymystä koskien tarinan kirjoittamista. Ensimmäisessä luokassa tunnelma oli rauhallinen, muutamia oppilaiden välisiä keskusteluja kuitenkin käytiin. Toisella luokalla tunnelma oli hieman hil-

peämpi ja keskustelua oli enemmän oppilaiden välillä koskien koulun pikkujouluja. Kokonaisuudessaan aikaa oppilaiden tunnista meni aineiston keruuseen yhdeltä luokalta 21 minuuttia. Yhteensä aineiston keruuseen käytettiin noin 42 minuuttia.

6.4 Fenomenografinen analyysi

Fenomenografinen tutkimus tehdään empiirisen aineiston pohjalta. Fenomenografinen lähestymistapa on aineistolähtöinen, jolloin teoriaa ei käytetä luokittelurunkona eikä aineistolla pyritä testaamaan teorioita. Aineiston tulkinta muodostuu tutkijan ja aineiston vuorovaikutuksessa. Aineisto toimii tulevan kategorisoinnin pohjana. (Huusko & Paloniemi 2006, 166.)

Häkkisen (1996) mukaan fenomenografinen analyysi etenee vaiheittain, jolloin tulkintaa tapahtuu usealla eri tasolla ja jokaisella vaiheella on oma merkityksensä. Tutkimuksen analyysissä keskitytään muodostamaan kokonaisuus, jossa tarkoituksena on löytää rakenteellisia eroja käsitysten välillä. (Huusko & Paloniemi 2006, 166.) Kuviossa 1 on esitetty tämän tutkimuksen analyysivaiheet.

Kuvio 1. Fenomenografinen analyysi Uljensia (1989, 41) mukaillen.

Tässä tutkimuksessa aineisto koostui kehyskertomusten jatkotarinoista. Seuraavassa esimerkissä kuvataan analyysin tekoa: merkitysyksiköstä kuvauskategoriaan. A-kehyskertomuksen jatkotarinoista otettu merkitysyksikkö ”Tunnilla käsiteltiin onnellisuutta ja unelmia” lajiteltiin kategoriaan ”Psyykinen hyvinvointi” josta muodostettiin kuvauskategoria ”Oman seksuaalisuuden kehittyminen”. Tämä kuvauskategoria sisältää myös muita kategorioita, jotka on tehty muista merkitysyksiköistä, jotka sopivat tämän ”Oman seksuaalisuuden kehittyminen” kuvauskategorian alle.

6.4.1 Aineistosta merkitysyksiköiksi

Fenomenografisen analyysin ensimmäinen vaihe oli merkitysyksiköiden etsiminen (Huusko & Paloniemi 2006, 166–167). Tässä tutkimuksessa ensimmäinen vaihe oli kertomusten lukeminen, jonka jälkeen kertomukset jaoteltiin kahteen pinoon, toisessa kehyskertomus A ja toisessa kehyskertomus B. Kertomukset luettiin läpi pari kertaa, jonka jälkeen kertomukset kirjoitettiin puhtaaksi word-tiedostolle. Puhtaaksi kirjoitettua tekstiä tuli yhteensä kuusi sivua, fonttikoolla 12 ja 1,5 rivivälillä. Sen jälkeen aineistoa luettiin läpi uudelleen. Puhtaaksi kirjoitetun aineiston rinnalla luettiin myös alkuperäisiä tekstejä helpottamaan kokonaisuuden ja yleiskuvan hahmottamista. Näin aineistosta saatiin enemmän irti ja näin myös huomioitiin alkuperäisissä teksteissä kirjoittajan painotuksia, esimerkiksi alleviivaukset ja isojen kirjainten käyttöä keskellä virkettä. Aineistoa lähestyttiin avoimesti ja ennakkoluulottomasti, jotta sieltä nousisi esiin nuorten erilaiset käsitykset.

Aineiston analyysi aloitettiin ensin A-kehyskertomuksesta. Analyysin ensimmäisen vaiheen mukaan alettiin etsiä

kertomuksista merkitysyksiköitä. Merkitysyksikköinä olivat sanat, ilmaisut, lauseet tai virkkeet. Merkitysyksiköitä löydettiin A-kertomuksesta 46 kappaletta. Aineistossa yhdestä virkkeestä syntyi joko yksi yksikkö tai sitten useampi merkitysyksikkö. Esimerkkinä virke, josta muodostui yksi merkitysyksikkö: Vastaaaja nro. 12 *”Ehkäisy on tärkeä tietää.”*, sekä virke josta muodostui useampi merkitysyksikkö: Vastaaaja nro. 5 *”Tunnilla käsiteltiin ehkäisyä ja yhdynnästä johtuvista mahdollisista sairauksista ja raskaudesta. Koin ne tärkeiksi ikäni takia”*. Merkitysyksiköitä etsiessä ja niiden valitsemisessa kysyttiin aineistolta kysymyksiä liittyen tutkimusongelmaan, jotta löydettäisiin varmasti kaikki asiat jotka olisivat merkityksellisiä (vrt. Huusko & Paloniemi 2006, 167). Merkitysyksiköiden löytämisen jälkeen ne kirjoitettiin word-tiedostolle.

Kehyskertomuksesta B löydettiin 27 merkitysyksikköä. Esimerkkinä vastaajan nro. 33 virkkeestä *”En kokenut näitä aiheita tärkeäksi VIELÄ, koska en ole tulossa äidiksi vielä tässä vaiheessa”* muodostui yksi merkitysyksikkö. B kehyskertomuksesta syntyi vähemmän merkitysyksikköjä kuin A kehyskertomuksista.

6.4.2 Merkitysyksiköistä kategorioihin

Toisessa analyysivaiheessa Häkkisen (1996) mukaan merkitysyksiköistä muodostetaan kategorioita lajittelemalla. Tässä vaiheessa tutkija keskittyy kategorioiden rajojen määrittämiseen, joka tapahtuu vertailemalla merkitysyksikköjä koko aineistoon. (Huusko & Paloniemi 2006, 168). Kategoriassa voi olla vain yksi ilmaisu merkityksineen tai vastaavasti hyvinkin monta ilmaisua. Kiinnostuksen kohteena on merkitysten laadullinen erilaisuus eikä määrä. (Syrjälä ym. 1994, 127.)

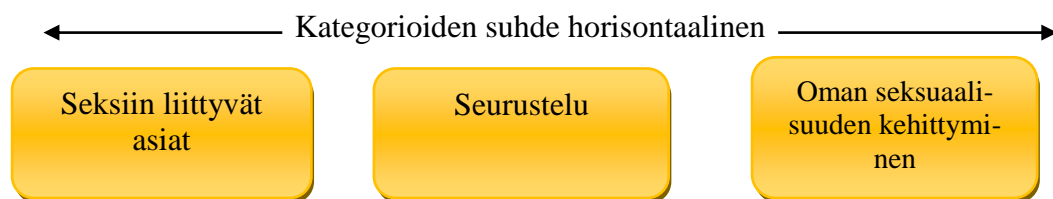
Tässä tutkimuksessa käsittely aloitettiin ensin A-kehyskertomuksesta. Merkitysyksiköt tulostettiin ja leikattiin erillisiksi lapuiksi. Aineistosta tarkasteltiin merkitysyksiköiden samankaltaisuutta ja erilaisuutta. Tarkasteltiin myös ilmaisumuotoja samankaltaisista asioista. Sen jälkeen alettiin käsin muodostamaan ja lajittele-

maan merkitysyksikköläppujen avulla erilaisia ryhmiä. Etsittiin samankaltaisia tai samanlaisia merkitysyksikköjä, jotka asetettiin samaan ryhmään. Kategorioiden alustava nimeäminen helpotti ryhmittelyä. Toisessa vaiheessa oli tärkeää määritellä jokainen ryhmä, ettei ryhmien kesken tulisi päällekkäisyyksiä. Merkitysyksiköiden määrä vaihteli eri ryhmissä. Fenomenografiassa yksikin merkitysyksikkö voi olla merkittävä. Jokaisen ryhmän kohdalla käytiin läpi valitut merkitysyksiköt ja pohdittiin sen merkitystä, jotta saataisiin merkitysyksiköt varsinaisiin ryhmiin. Näistä muodostui kategoriat kehyskertomukselle A. Tämän jälkeen otettiin kehyskertomus B, joista muodostettiin samalla tavalla omat kategoriansa (Kuvio 1). Kategoriat käsitellään tarkemmin tuloksissa.

6.4.3 Kuvauskategorioiden muodostaminen

Huusko & Paloniemi (2006, 168) mainitsee analyysin kolmannen vaiheen muistuttavan analyysin toista vaihetta, sillä kolmannessa vaiheessa muodostetaan kategorioista kuvauskategorioita lajittelemalla. Kuvauskategoriat tuovat tutkimushenkilöiden ilmaisut ymmärrettäviksi ja selittävät heidän ilmaisuja sekä niiden merkityksiä (Syrjälä ym. 1994, 127). Kuvauskategorioiden muodostamisessa ei ole keskeistä määrää, vaan käsityksien vaihtelu. Toki voidaan myös tarkastella kuvauskategorioita määrällisesti, eli painotuksien eroina tai suhteessa toisiinsa. (Huusko & Paloniemi 2006, 168–169.)

Fenomenografiassa käsitykset ja niiden väliset suhteet määritellään useasti sanallisesti ja myös graafisessa muodossa (Huusko & Paloniemi 2006, 169). Kuvauskategoriat voidaan jäsentää horisontaalisen, vertikaalisen tai hierarkkisen systeemin mukaan. Vertikaalisesti asetetut kuvauskategoriat ilmentävät niiden järjestystä, esimerkiksi ajan mukaan. Hierarkkisessa ylemmät kategoriat ovat esimerkiksi laajempia ja moniulotteisempia kuin alemman tason kuvauskategoriat. (Uljens 1989, 47–51; Niikko 2003, 38–39.) Tässä työssä kuvauskategoriat nähdään horisontaalisesti, jolloin ne ovat kaikki samanarvoisia (Kuvio 2).

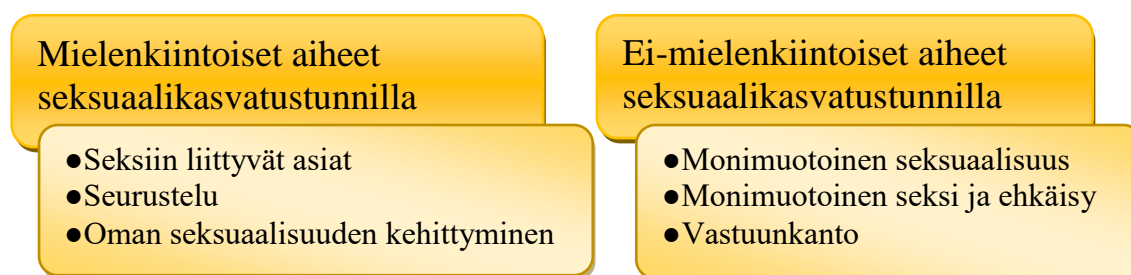
Kuvio 2. Kategorioiden suhde toisiinsa. 9-luokkalaisten käsityksiä mielenkiintoisista aiheista.

Tämän tutkimuksen kolmannessa vaiheessa muodostettiin edellisessä vaiheessa muodostetuista kategorioista vielä kuvauskategoriat. Tämä vaihe oli suhteellisen yksinkertainen, sillä jo tutkimuksen aineistonkeruussa on eroteltu kuvauskategoriat. Kategorioiden nimityksiä vertailtiin toisiinsa, ja niiden suhdetta toisiinsa vielä mietittiin. Käsittekarttojen ja kaavioiden avulla helpotettiin kuvauskategorioiden muodostamista. A- ja B-kertomuksille muodostettiin omat kuvauskategoriansa.

Viimeistä analyysivaihetta kutsutaan tulosalueeksi tai tulosavaruudeksi. Kategoriat ja kuvauskategoriat muodostavat lopulta laajemman kokonaisuuden aineistosta. Tätä kokonaisuutta kutsutaan tässä tutkimuksessa tulosavaruudeksi. Tulosavaruudessa on tutkimuksen keskeisimmät tulokset, jotka esitellään luvussa 6.

7 TULOKSET

Tulosavaruuden muodostaminen on fenomenografisen analyysin viimeisin vaihe. Tämä on tutkimuksen keskeisin tulos. Tulosavaruus jakaantui vastaajien mukaan kahteen ylätasoon kuvauskategoriaan, jotka olivat mielenkiintoiset aiheet ja ei-mielenkiintoiset aiheet seksuaalikasvatustunnilla. Mielenkiintoiset aiheet (A-kehyskertomus) seksuaalikasvatustunnilla jakaantuivat kolmeen kategoriaan: seksiin liittyvät asiat, seurustelu ja oman seksuaalisuuden kehittyminen. Ei-mielenkiintoiset (B-kehyskertomus) aiheet seksuaalikasvatustunnilla jakautuivat myös kolmeen kategoriaan: monimuotoinen seksuaalisuus, monimuotoinen seksi ja ehkäisy sekä vastuunkanto (Kuvio 3).

Kuvio 3. Tulosavaruus.

7.1 Mielenkiintoiset aiheet seksuaalikasvatuksessa

Mielenkiintoiset aiheet jaettiin kolmeen kategoriaan: seksiin liittyvä asiat, seurustelu ja oman seksuaalisuuden kehittyminen.

Nuorten käsitykset mielenkiintoisista aiheista *seksiin liittyviin asioihin* muodostuivat aiheista neitsyys, seksi, porno, sakkoliha, raskaus, sukupuolitaudit, abortti, ja ehkäisy. Nuorten näkemyksenä neitsyys oli yksi mielenkiintoinen seksuaalikasvatustunnin teema. Neitsyyttä käsiteltiin kertomuksissa monipuolisesti, tämä tulee esille esimerkiksi seuraavassa sitaatissa.

Neitsyys. Jokaiselle teinille on hyvä muistuttaa, että jälkeenpäin voi usein kaduttaa jos neitsyyden menettää umpihumalassa jossain marketin wc:ssä. Nuorille on hyvä puhua näistä, ja että suostuu siihen vasta, kun tuntuu itse

olevan valmis eikä missään painostuksessa. Hetki voi olla simppele tai tehdä siitä erityistä välittävän ihmisen kanssa. -- (Vastaaja 1)

Neitsyyden epämiellyttävä menettäminen tuli esiin useammassa kertomuksessa. Oppilaat pohtivat sitä, missä ja kenen kanssa neitsyyden menettää. Neitsyys tuomittiin, oliko sitten neitsyt tai ei.

Nuoret käsittivät mielenkiintoiseksi aiheiksi pornon ja seksin ylipäätään. Oppilaat toivat esiin, että seksin käsittely seksuaalikasvatustunnilla oli tärkeää, sillä juuri ne asiat olivat ajankohtaisia heidän elämässään. Osassa vastauksissa tuotiin esiin, tosin se, että asioista tiedetään jo kaikki. Pohdittiin sitä, että pornoteollisuus ei ole hyvä esimerkki kasvavalle nuorelle vaan, että seksuaalikasvatustunnilla tulisi käsitellä sitä, miten olisi hyvä toimia ja tutusta kumppanin. Vastaajat pohtivat myös seksin aloittamisen sopivaa ikää ja partnereiden välistä ikäeroa. Yksi nuori toi esiin mielenkiintoisena aiheena sakkolihan. Sakkolihalla puhekielessä tarkoitetaan, ettei yli 18-vuotias saa olla yhdynnässä alle 16-vuotiaan kanssa (urbanisankirja.com). Parissa vastauksessa oltiin myös kiinnostuneita erilaisista yhdyntä-asetuksista. Vastauksista nousi esiin myös toisten oppilaiden ajattelu. Kirjoitettiin siitä, jos joku ei tiedäkään asioista, niin on hyvä ja tärkeää käydä tietynlaisia asioita läpi seksuaalikasvatustunnilla.

--seksin harrastaminen- kaiken ei tarvitse näyttää kuin jossain pornossa vaan itse parin kanssa tunnustele mikä tuntuu hyvältä--(V4)

Ehkäisyä käsiteltiin vastauksissa eniten. Kertomuksissa ehkäisyä käsiteltiin monipuolisesti ja se liitettiin usein ei-toivottuihin raskauksiin sekä sukupuolitauteihin. Ei toivotut raskaudet koettiin tärkeänä aiheena, koska nuoret kokivat, että heillä ei ole vielä tarpeeksi hyviä valmiuksia äidiksi. Neljässä vastauksessa mainittiin teiniäidit joista oltiin huolissaan, koska teiniäitiys nähtiin negatiivisena asiana. Nuorilla oli teiniäitiyteen liittyen omakohtaisia kokemuksia. Osa vastaajista koki, ettei tiedä tarpeeksi ehkäisyn eri menetelmistä. Seksuaalikasvatustunnin ehkäisyaiheeseen kaivattiin konkretiaa. Sukupuolitaudeista toivottiin tietoa, koska oikeal-

la ehkäisytavalla niitä sekä ei-toivottuja raskauksia voitaisiin nuorten mukaan ennaltaehkäistä. Asiat koettiin ajankohtaisiksi ikäkauteen kuuluviksi asioiksi.

Tunnilla puhuttiin ehkäisystä ja muistan sen nyt varmasti koska en halua lapsena lasta. (V6)

Yksi mielenkiintoinen aihe oli abortti. Niiden suuri määrä koettiin haasteena sekä abortin eettisyys mietitytti. Vastauksissa nousi esiin myös se, että päätös abortista tulisi tehdä huolella, ettei päätöstä jossain vaiheessa elämää koettaisi vääräksi.

Seurustelu muodostui toiseksi kategoriaksi tässä kuvauskategoriassa. Nuoret pohivat kertomuksissa seurustelun aloittamiseen liittyviä asioita ja seurustelusuhteessa olemista. Nuoret kokivat tärkeäksi aloittaa seurustelun vasta kun ovat siihen itse valmiita, josta esimerkki sitaatissa.

--Kerrottiin ettei seurusteluun tarvitse kiirehtiä, vaikka muut seurustelisivat, eikä seurustelusuhteessa tarvitse edetä nopeasti. (V15)

Kertomuksissa painotettiin oman itsensä kuuntelemista. Nuoret olivat sitä mieltä, että seurustelu pitää aloittaa vasta kun on siihen valmis ja tätä tulisi painottaa seksuaalikasvatustunnilla. Nuoret halusivat saada tietoa siitä, mitä on seurustelu ja mitä siihen kuuluu. Jotkut nuoret kokivat seurustelun ajankohtaiseksi ja tämän vuoksi halusivat saada tietoa tästä aiheesta seksuaalikasvatustunnilla.

Tämän kuvauskategorian kolmanneksi kategoriaksi muodostui **oman seksuaalisuuden kehittyminen**. Tässä kategoriassa nuoret kokivat mielenkiintoisiksi seksuaalikasvatustunnin aiheiksi kumppanin valinnan, oman seksuaalisuuden sekä psyykkisen hyvinvoinnin. Kertomuksista kävi ilmi, että nuoret kokivat tärkeäksi omaan seksuaalisuuteen liittyvän tasa-arvoisuuden ja hyväksynnän.

Homo ja lesbo suhteista. Niistä on aina hyvä puhua ja jokaisella mielestäni on oikeus olla juuri sellaisen ihmisen kanssa, ketä rakastaa ja on hyvä olla sukupuolesta riippumatta.-- (V1)

Ylläolevasta sitaatista nähdään, että koettiin tärkeäksi monimuotoisista suhteista puhuminen ja vastaaja nostaa esiin ihmisen oman oikeuden valita kumppaninsa. Vastauksista käy ilmi, että nuoret haluavat enemmän tietoa monimuotoisesta seksuaalisuudesta. Psykkinen hyvinvointi tuotiin kertomuksissa esiin onnellisuutena sekä murrosiän vaikeuksia pohtimalla. Onnellisuus ja unelmat koettiin tärkeinä seksuaalikasvatus tunnin aiheina. Esille nostettiin myös positiivinen elämänasenne. Nuoret halusivat seksuaalikasvatustunnilla puhua, siitä mikä antaa positiivisuutta heidän elämäänsä. Nuoret kokivat nämä asiat ajankohtaisiksi ja heidän elämään kuuluviksi asioiksi sekä asioiksi, joista he tykkävät puhua.

Tunnilla käsiteltiin onnellisuutta ja unelmia. Pidin asioita tärkeänä, koska tykkään puhua niistä ja mielestäni ne ovat maanpäällisen elämän tarkoitus. (VII)

Tunnilla puhuttiin murrosiän vaikeuksista ja siitä miten niiden yli voi päästä. Siitä miten täytyy hyväksyä itsensä ja muut sellaisena kuin on. Tärkeää on nähdä itsensä ja muut positiivisesti. Samoin kuin elämäkin. (VI4)

7.2 Ei-mielenkiintoiset aiheet seksuaalikasvatuksessa

Ei-mielenkiintoiset aiheet muodostuivat myös kolmesta kuvauskategoriasta: monimuotoinen seksuaalisuus, monimuotoinen seksi ja ehkäisy sekä vastuunkanto.

Kuvauskategorian ensimmäiseen kategoriaan *monimuotoinen seksuaalisuus* muodostui aiheet nuoren seksuaalisuus ja seksuaaliset suuntaukset. Osa nuorista koki tietävänsä seksuaalisuudesta kaiken, minkä vuoksi he eivät kokeneet nuoren omasta seksuaalisuudesta puhumista mielenkiintoisena aiheena. Muutama nuori ei kokenut homosuhteista tai muista monimuotosuhteista puhumista mielenkiintoisena, koska asia ei ollut heille olennaista. Yksi nuori toi esiin, ettei ole homoseksuaali, joten siihen liittyvät asiat eivät häntä kiinnosta lainkaan.

Toinen kategoria tässä kuvauskategoriassa on *monimuotoinen seksi ja ehkäisy*. Nuoret käsittivät ei-mielenkiintoisiksi aiheiksi ehkäisyn, seksin, raskauden ja sukupuolitaudit. Ehkäisy tuli vastauksissa esiin useimmin. Seksuaalikasvatustunnin

aiheista oppilaita ei kiinnostanut ehkäisymenetelmien läpikäynti eikä yleisimpien ehkäisymuotojen kertominen. Seksuaalikasvatustunnilla ei-mielenkiintoiseksi aiheeksi käsitettiin muiden kuin nuorten ehkäisy. Monessa kertomuksessa oppilaat käsittivät tietävänsä ehkäisyasioista ja seksin harrastamisesta kaiken, jonka vuoksi aihe ei ollut mielenkiintoinen. Seuraava esimerkki ilmentää, kuinka ehkäisy ei kiinnostanut nuorta.

Seksuaalikasvatustunnilla aiheena oli eri ehkäisy tavat. Tunnilla käytiin läpi mitä eri ehkäisy tapoja on. Mikä vaihtoehto sopii kellekin ja mikä on yleisin. Aihe ei kiinnostanut, sillä asia on ekan kerran käyty jo alasteella. Kotonakin saa kuulla aiheesta usein. (V31)

Seksin harrastaminen nousi esiin monesta vastauksesta. Seksiin ja ehkäisyyn liittyvät tiedot koettiin jo saaduiksi muualta kuin koulusta, esimerkiksi kotoa tai aikaisemmilta koululuokilta. Nuorten mielestä asiat oli jo käsitelty aiemmin, jolloin seksuaalikasvatustunnilla ei tullut esiin mitään uutta. Nuoret käsittivät seksin useimmiten ei-mielenkiintoiseksi aiheeksi, koska se ei ollut vielä heidän mielestään ajankohtaista.

Asioita joista puhutaan isompana. (V29)

Edellinen esimerkki viittaa myös siihen, että nuoret kokivat aiheiden olevan liian aikaisin esillä heidän omassa elämässään. Homoseksii tuotiin esiin ei-mielenkiintoisena aiheena, sillä vastaaja ei kokenut olevansa homo. Seksi ylipäättään tuotiin esiin ei-mielenkiintoisen aiheena, koska nuoret kokivat, etteivät tässä kohtaa elämäänsä pääse kokeilemaan seksiä.

Sukupuolitaudit nostettiin esiin ei-mielenkiintoisena aiheena, koska nuoret kokivat tietävänsä tästäkin aiheesta tarpeeksi. Nuoret kokivat raskaudesta keskustelun tulevan liian aikaisessa vaiheessa, eikä sen vuoksi aihe seksuaalikasvatustunnilla kiinnostanut. Teiniraskaudet eivät kiinnostaneet muutamaa vastaajaa, koska asia ei kosketa heidän elämäänsä sillä hetkellä.

Nuoret kokivat huonon päivän olevan yksi tekijä, etteivät seksuaalikasvatustunnin aiheet kiinnosta. Seksuaalikasvatustunnin ilmapiirikin koettiin hankalaksi liian asiallisen tai liian rennon otteen takia. Koettiin ettei tytöt näyttäneet kiinnostuneisuuttaan ja pojat pilailivat asioista. Nuorten asenne seksuaalikasvatuksen teemoihin nähtiin ongelmallisena. Pilailevassa ilmapiirissä seksuaalikasvatuksen aiheet eivät jää riittävästi nuoren mieleen. Vastauksessa koettiin, etteivät nuoret uskalla puhua seksiin liittyvistä asioista asiallisesti, avoimesti ja rehellisesti. Seksuaalikasvatustunnin ilmapiiri ei ollut riittävän rohkaiseva, joko opettajasta tai muista oppilaista johtuen. Alla esimerkki yhdestä kertomuksesta, liittyen luokan ilmapiiriin.

--Tekstin jälkeen opettaja yritti saada aikaan asiallista keskustelua aiheesta. Kukaan ei varsinaisesti ”uskaltanut” puhua mistään seksiin liittyvästä avoimesti ja rehellisesti-- (V22)

Kolmas kategoria tässä kuvauskategoriassa on **vastuunkanto**. Vastuunkanto sisältää aiheet lapsen kasvatus ja toisen ihmisen ruumiillinen kunnioitus. Yksi nuori toi esiin lapsen kasvattamisen ja aikuisen roolin. Nuori koki teiniäityden lisääntyneen, minkä vuoksi asiasta seksuaalikasvatustunnilla puhuttiin. Nuori ei silti hällunnut asiasta vielä saada tietoa, koska asia ei hänelle ollut ajankohtainen.

Toisen ihmisen ruumiillinen kunnioittaminen nähtiin seksuaalikasvatustunnilla eimielenkiintoisen aiheena. Seksuaalioikeuksista puhuminen nähtiin hankalana ja turhana. Eräässä vastauksessa nousi esiin kuitenkin myös se, kuinka aihe ei ole täysin turha seksuaalikasvatustunnilla, josta sitaatti seuraavaksi.

--Puhuttiin myös tunnilla mitä ei saa tehdä seksuaalisesti toiselle varsinaakaan ilman lupaa, se ei ollut NIIN turhaa kun ajattelisi tietää ainakin mitä tehdä jos omalla osalla käy niin. (V23)

8 JOHTOPÄTÖKSET JA POHDINTA

Laadullinen tutkimus on tutkijalle oppimisprosessi, missä tieto tutkittavasta aiheesta lisääntyy jatkuvasti (Kiviniemi 2010, 76). Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esille 9.-luokkalaisten käsityksiä seksuaalikasvatuksen aiheista. Tutkimuksen avulla pyrittiin saamaan erilaisia käsityksiä mielenkiintoisista ja ei-mielenkiintoisista aiheista. Tärkeänä pidettiin nuoren omaa mielipidettä, jotta heidän oma näkökulma tulisi parhaiten esille. Oppilaat käsittivät seksuaalisuuskasvatustunnin aiheiksi esimerkiksi seksin, ehkäisyn, seurustelun ja seksuaalisuuden kehittymisen.

8.1 Tutkimustulosten tarkastelu

Seksuaalikasvatuksen ja seksuaaliopetuksen sisältöä on tutkittu useimmiten mielenkiintoisten ja tarpeellisten aiheiden kautta. Selkeää tutkimusta liittyen ei-mielenkiintoisiin aiheisiin, ei noussut esiin kuin yksi. Tutkimus on Mäen ja Nikin tutkimus vuodelta 2004.

Tämän tutkimuksen tuloksista oli löydettävissä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia aikaisempien tutkimusten kanssa. Mäen ja Nikin (2004) tutkimuksessa loistavien ja huonojen tuntien aiheiksi esitettiin eniten ehkäisy, sukupuolitaudit ja seksi. Nämä aiheet nousivat eniten esiin myös tämän tutkimuksen tuloksissa. Mäen ja Nikin (2004) tutkimuksen loistaviksi aiheiksi ilmenivät seksi, sukupuolitaudit, ehkäisy, yhdyntä, seurustelu ja porno. Nämä aiheet tulivat esiin myös tässä tutkimuksessa. Mäen ja Nikin (2004) loistavien tuntien aiheiksi nuoret käsittivät myös itsetyydytyksen, tunteet ja rakkauden, nämä aiheet eivät puolestaan tulleet esiin tässä tutkimuksessa.

Mäen ja Nikin tutkimuksen aihe ensimmäinen kerta on samankaltainen aihe tämän tutkimuksen neitsyys- aiheen kanssa. Tässä tutkimuksessa neitsyys aiheeseen liittyi ensimmäinen kerta, neitsyyden menettämistapa ja kumppani. Mäen ja Nikin (2004) tutkimuksessa ensimmäistä kertaa ei ole avattu tarkemmin, vaan se on nos-

tettu pelkäksi loistavaksi aiheeksi. Tämä tutkimus eroaa Mäen ja Nikin tutkimuksesta siten, että heidän tutkimuksessaan ei tullut esille aihetta sakkoliha.

Sari Laakso (2008) toi tutkimuksessaan esille oppilaiden ehdotuksia erityisesti 9.luokan seksuaaliopetuksen sisällöksi. Aiheet olivat samanlaisia kuin tässä tutkimuksessa. Laakson tuloksissa seurustelu ja seksi sekä sukupuolitaudit ja abortti olivat aiheita, joista nuoret halusivat seksuaaliopetuksessa puhuttavan. Laakson tutkittavat korostivat asioiden oikea aikaista läpikäyntiä ja esimerkiksi haluttiin tietävän mitä seksissä tapahtuu. Pojat kertoivat tietävänsä asioista jo tarpeeksi, pois lukien sukupuolitaudit. Sukupuolitaudeista he halusivat saada tietoa ennaltaehkäisystä. Seurustelusta haluttiin tietoa, jos suhteessa tulee ongelmia. Laakson tutkimus vahvistaa tässä tutkimuksessa saatuja tuloksia. Nähdään, että nuorilla oli samankaltaisia perusteluita, miksi juuri näitä aiheita tulisi käydä läpi. Laakso (2008) määritteli yleisiksi seksuaaliopetuksen aiheiksi myös harhaluulot ja ehkäisyn, raskaasepäily ja palveluiden helppous sekä tasa-arvo ja toisen kunnioittaminen. Ehkäisystä haluttiin saada käytännönläheistä tietoa, eli haluttiin tietää miten päästään gynekologille ja mitä siellä tapahtuu ja mitä mahdollisia kysymyksiä lääkäri esittää. Tässä tutkimuksessa nuoret eivät tuoneet esille tämän tyyppisiä toiveita. Konkreettinen opetus mainittiin kerran, mutta se rajoittui vain ehkäisyvälineiden näyttämiseen. Laakson (2008) tutkimuksessa aiheena oli myös raskaasepäily, mitä tässä tutkimuksessa ei tullut ilmi. Toisten kunnioittamisessa seurustelut ja mietteet olivat samanlaisia tässä ja Laakson tutkimuksessa.

Järvisen (2007) tutkimuksessa tutkittiin lukioikäisten nuorten näkemyksiä seksuaaliopetuksen sisällöksi 9.-luokkalaisille. Aiheet liittyivät ehkäisyvälineisiin, ehkäisyn ongelmiin, raskaaksi tulemiseen, hedelmättömyyteen, seksiin, tunteisiin ja rakkauteen sekä perheen perustamiseen. Tässä tutkimuksessa esiintyi näitä aiheita, mutta ei yhtä syvällisesti kuin Järvisen tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa nuoret eivät menneet aiheissa ajatuksellisesti yhtä pitkälle. Järvisen (2007) tutkimuksessa tutkittavat olivat lukioikäisiä, joten heillä on enemmän tietoa kustakin aiheesta. Iän myötä lukioikäiset pystyivät pohtimaan asioita laaja-alaisemmin. Järvisen tut-

kimuksessa aihe perheen perustaminen kuului tässä tutkimuksessa ei-mielenkiintoisen tunnin aiheeksi. Hedelmättömyyttä ei tästä tutkimuksesta löytenyt laisinkaan, joka vastaavasti oli Järvisen tutkimuksen yksi aihe. Voidaankin pohtia pystyivätkö nuoret Järvisen (2007) tutkimuksessa selkeästi analysoimaan, niitä aiheita, mitkä olisivat oleellisia ja tarpeen 9.-luokkalaisille. Vai menikö heidän analysointi aiheesta siihen, että he ajattelivatkin jo omaa elämäntilannetta.

Ampujan ja Rädyn (2013) mukaan nuoret tarvitsevat jatkuvaa aktivointia opetuksessa, että he pystyvät säilyttämään mielenkiinnon ja keskittymiskyvyn. Diginatiivi sukupolvi vaatii uudenlaisia tapoja toteuttaa seksuaalikasvatusta. Mielenkiintoiset aiheet näyttävät pysyneen samankaltaisina (Mäki & Nikki 2004; Laakso 2008; Järvinen 2007) jo viime vuosikymmeneltä lähtien. Opetuksen oikea-aikaisuuteen tulisikin kiinnittää jatkossa enemmän huomiota. Seksuaalikasvatuksen aiheet ovat mielenkiintoisia tai ei-mielenkiintoisia riippuen nuoren elämäntilanteesta.

Väestöliiton (2014 b.) nuoren tulisi saada ajoissa tietoa murrosiässä ja Bildjuschkin (2012, 28) toteaa myös, että seksuaalikasvatusta on oikeus saada iän ja kehitystason mukaisesti. Tutkimuksessa nousi esiin tiedon oikea-aikaisuuden merkitys. Nuoret kehittyvät omaan tahtiin ja tytöt esimerkiksi poikia nopeammin. Koulun seksuaalikasvatus perustuu valmiisiin suunnitelmiin, jolloin nuoren yksilöllistä kehitystä ei pystytä välttämättä tarpeeksi huomioimaan. Tällöin yksilökohtainen ohjaaminen ja neuvonta korostuvat. Terveystieteiden työkentely perustuu Suomen lakeihin ja asetuksiin. Terveystieteiden onkin hyvä tietää nuoren seksuaalioikeudet, tämä helpottaa nuoren kanssa työkentelyä ja nuoren kunnioittamista (Ryttyläinen & Valkama 2010, 43).

Mielenkiintoisten tuntien aiheet nuoret perustelivat yleensä joko, että asia on tärkeä tietää tai aihe on ajankohtainen heidän elämässään. Ei-mielenkiintoisten tuntien aiheet nuoret perustelivat, että asiat eivät olleet ajankohtaisia, tai asiat olivat jo kerrottu. Aiheiden perustelut olivat kaiken kaikkiaan samankaltaisia ja ajatukset yhteneviä. Osa vastaajista pohti asioita syvemmin, josta saatiin erinomaista materiaalia tutkimukseen ja saatiin myös syvällisemmin tulkittua vastauksia. Tut-

kimuksen syventämiseksi olisi voinut kysyä taustatietoja oppilaista, jolloin olisi voinut paremmin pohtia, sitä, miksi juuri tutkimuksen aiheet nousivat esiin. Taustatietoja olisi voinut kerätä esimerkiksi perhesuhteista ja sukupuolesta. Tässä tutkimuksessa haluttiin kuitenkin keskittyä 9.-luokkalaisten käsityksiin seksuaalikasvatustunnin aiheista. Tuloksiksi saatiin erilaisia aiheita, joten tutkimuksen voidaan katsoa olevan onnistunut.

Yksi nuori ilmaisi haluavansa puhua seksuaalisuudesta, koska hän tykkää puhua siitä. Tämä asia onkin tärkeä huomio seksuaalikasvatusta pitävälle. Seksuaalisista asioista ei saa tulla tabua nuorille, vaan niistä pitäisi pystyä puhumaan avoimesti. Seksuaalisuutta tulisi ajatella normaalina elämään kuuluvana asiana. Avoimuudella ja onnistuneella seksuaalikasvatuksella opitaan suojelemaan itseä ja myös muita. Voidaankin esittää kysymys, miksi seksuaalisuudesta puhuminen niin usein saatetaan kokea hävettävänä asiana sekä nuorten että aikuisten keskuudessa.

Nuorten aiheet koskivat eniten ehkäisyä, seksiä ja sukupuolitauteja. Nämä aiheet ovat varmasti olleet esillä seksuaalikasvatuksessa, joten ne oli helppo löytää ja miettiä niiden aiheiden mielenkiintoisuutta. Harvinaisina aiheina kuten teiniraskaus ja lapsen kasvatusta saattoivat nousta suoraan nuoren omasta elämästä. Näitä aiheita ei välttämättä ole koulussa käsitelty ollenkaan. Jolloin tuloksena saatiin täysin nuoresta lähtöistä arvokasta tietoa.

8.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkija on noudattanut koko tutkimuksen teon ajan hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkimuksen ratkaisut, valinnat ja havainnot on raportoitu tarkasti ja tavoitteena on, että toinen tutkija voisi näillä tiedoilla toistaa tutkimuksen. Toisaalta luotettavuutta ei voida lisätä tekemällä tutkimus samasta aiheesta, sillä tutkija on yksi osa tutkimusta ja hänellä on henkilökohtainen suhde aineistoon ja tutkimukseen (Syrjälä ym. 1994, 130–131).

Fenomenografiassa maailma muodostuu tutkittavan kokemusmaailmasta, joka ilmenee ihmisen käsityksistä. Tutkija ei siis etsi ainoastaan yhtä totuutta asiasta, vaan hyväksyy useampia totuuksia. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1998, 171.) Fenomenografisessa tutkimuksessa tutkijalla on keskeinen rooli. Tutkija tulkitsee tutkittavan ajatuksia oman käsitemaailmansa kautta. Tutkijan omien käsitysten perusteella tutkija luo aineistosta kategorioita ja kuvauskategorioita, joita aineistossa itsessään ei ole valmiiksi. Tutkimuksen tulos on siis tutkijan näkökulma tutkittavaan asiaan ja sen avulla ei pyritä löytämään totuutta. (Anttila 1998.) Tämän tutkimuksen lähestymistapa on fenomenografinen ja tutkimuksessa on lähdetty selvittämään 9.-luokkalaisten erilaisia käsityksiä mielenkiintoisista ja ei-mielenkiintoisista käsityksistä.

Fenomenografinen tutkimus tavoittelee tulosten yleistettävyyttä, siten että käsityksiä käsitellään teoreettisella tasolla. Tutkimuksella ei tavoitella tilastollista yleistettävyyttä. Tutkimustulosten merkitys perustuu siihen, että tutkimuksen johtopäätöksillä on teoreettista yleisyyttä. Fenomenografisen tutkimuksen luotettavuus perustuu aineiston ja johtopäätösten validiteettiin. Validiteetilla on kaksi näkökulmaa: aitous ja relevanssi. Aitoudella tarkoitetaan, että johtopäätösten ja aineiston tulee vastata tutkittavan ajatuksia. Relevanssilla tarkoitetaan, miten aineisto ja johtopäätökset liittyvät tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin. Tutkimustulosten aitous ja relevanssi sekä niiden teoreettisen yleisyyden taso välittyy lukijalla tutkimusraportista. (Syrjälä 1994, 152) Tässä tutkimuksessa johtopäätökset on tehty tutkimuksen tuloksista peilaten niitä olemassa olevaan teoriaan (esim. Kolari 2007; Väestöliitto 2014 b.) ja aikaisempiin tutkimuksiin (esim. Mäki & Nikki 2004; Laakso 2008.)

Luotettavuuden arviointi on osa tieteellistä tutkimusta. Tutkimukselle on asetettu tiettyjä arvoja ja normeja, joihin tulisi pyrkiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006 b.) Perinteisesti laadullisessa tutkimuksessa on käytetty validiteetti ja reliabiliteetti -käsitteitä kuvaamaan laadullisuutta. Käsitteitä on kuitenkin kritisoitu

laadulliseen tutkimukseen, sillä laadullisessa tutkimuksessa ei ole vain yhtä todellisuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 134.)

Validiteetilla mitataan, sitä onko kyseisessä tutkimuksessa mitattu sitä mitä oli tarkoituskin (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 152). Tässä tutkimuksessa saatiin vastaukset tutkimuskysymyksiin hyvin ja niiden voidaan katsoa kuvaavan tutkittavan käsityksiä seksuaalikasvatuksen aiheista. Tutkijan tekemien valintojen ja johtopäätösten sekä aineiston välisen suhteen pätevyys on ulkoista validiteettia (Eskola & Suoranta 1998, 214). Tässä tutkimuksessa on pyritty tarkastelemaan aineistoa, tutkimusmenetelmää ja saatuja tuloksia sekä niiden merkityksiä kriittisesti.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetilla tarkoitetaan aineiston käsittelyn ja analyysin luotettavuutta. Arvioitavuus ja uskottavuus ovat laadullisen tutkimuksen kaksi reliabiliteettiin liittyvää kriteeriä. Arvioitavuudella tarkoitetaan sitä, että lukijalle annetaan mahdollisuus seurata tutkimuksen tekijän päättelyä ja kritisoida sitä. Uskottavuudella tarkoitetaan, että tutkimusraportin pohjalta on uskottavaa, että kuvatulla tavalla tutkija on päätenyt esitettyihin tulkintoihin. (Anttila 1998.)

Tutkimuksen luotettavuutta lisää, kun tutkimuksen vaiheet kuvataan tarkasti ja yksityiskohtaiseksi (Tuomi & Sarajärvi 2002, 138–139, Grönfors 2011, 106). Myös Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2004, 217) mukaan olennaisinta luotettavuuden kannalta on tarkka kuvaus tutkimuksen toteuttamisesta. Tässä tutkimuksessa analyysi on raportoitu tarkasti, jotta tutkimus olisi mahdollisesti toistettavissa. Tutkimuksessa on raportoitu yksityiskohtaisesti myös aineistonkeruuseen käytetty aika ja mahdolliset häiriötekijät aineistonkeruutilanteessa.

Tutkimuksen riittävyttä ja kattavuutta arvioidaan saturaatio käsitteellä. Tällä tarkoitetaan tilannetta, jossa aineisto alkaa toistaa itseään eikä uutta tietoa enää tule. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 89). Tässä tutkimuksessa oli olennaista saada merkityksyksiköitä. Kerätystä aineistosta käytettiin kaikki saadut kehyskertomukset, vaikka

kertomuksissa toistuivat samat käsitykset. Näin ollen saturaatiolla tässä tutkimuksessa ei ollut merkitystä.

Siirrettävyydellä tarkoitetaan tulosten siirrettävyyttä muihin vastaaviin tilanteisiin. Siirrettävyyden kannalta on tärkeää tutkimusraportoinnin kuvaus. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160.) Tässä tutkimuksessa huomioitiin siirrettävyyden vaatimus kuvaamalla kohderyhmä, tutkimusanalyysi ja aiheeseen liittyvä teoria tarkasti ja seikkaperäisesti. Raportissa kuvattiin tutkimuksen eri vaiheet mahdollisimman tarkasti. Raportissa kuvataan fenomenografinen analyysi myös visuaalisesti ja esimerkin avulla, jotta lukija hahmottaa analyysin etenemisen mahdollisimman hyvin. Raportoinnissa pyrittiin, että tutkimuksesta tulisi luotettava, selkeä ja läpinäkyvä (kts. Eskola & Suoranta 1998, 16).

Tutkimuksessa voidaan käyttää suoria lainauksia aineistosta. Tällä pyritään myös lisäämään tutkimuksen luotettavuutta ja tuomaan lukijalle mahdollisuutta pohtia tutkimuksen kulkua. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 160.) Tämän tutkimuksen tuloksissa käytettiin suoria lainauksia nuorien kehyskertomusten jatkotarinoista. Nuorten kirjoituksista muutettiin suurimmat kirjoitusvirheet, jotta aineisto säilyttää helppolukuisuuden. Eskolan ja Suorannan (1998, 16) mukaan tutkijan tulee tiedostaa oma subjektiivisuutensa. Tämä mahdollistaa objektiivisuuden kehittymisen ja muodostamisen tutkijalle. Tässä tutkimuksessa tutkija rekisteröi omat käsityksensä ja piti ne erillään tutkimuksesta, jotta tutkimus saatiin kuvattua sellaisena kuin se on. Tutkimuksen havainnot ovat tutkijan tulkintoja, joka on huomioitava tutkimuksen tuloksissa ja sen johtopäätöksissä.

Tutkimuksen luotettavuutta haluttiin lisätä oikealla kohderyhmän valinnalla. Kohderyhmällä on aikaisempaa kokemusta seksuaalikasvatuksesta ja mahdollisuudet tuottaa kirjoitettua tekstiä omatoimisesti. Syrjälän ym. (1994, 129–130) mukaan laadullisessa tutkimuksessa aitoutta mitataan esimerkiksi sillä, ovatko vastaajat ymmärtäneet kysymyksen. Tässä tutkimuksessa nuoret ymmärsivät kehyskertomukset oikein ja tuottivat itsenäisesti tutkimusaineiston.

Nuorten kehyskertomusten tarinoiden määrä jäi hieman vähäisemmäksi B-kertomusten (Liite 3) osalta. Tämä johtui osaltaan siitä, että A-kertomusta (Liite 4) jaettiin oppilaille kaksi kappaletta enemmän, satunnaisjaon vuoksi. Merkitysyksiköiden määrä oli myös pienempi B-vastausten osalta. Oppilaiden oli ehkä vaikea miettiä ja keksiä asioita mitkä olisivat ei-mielenkiintoisia aiheita seksuaalikasvatus tunnilla. B-kertomuksen useassa vastauksessa tuotiin esiin vain sana ”aiheet”, jonka jälkeen tuli perustelut, miksi aihe ei ollut mielenkiintoinen. B-kertomuksen vastaajat eivät eritelleet aiheita yhtä tarkasti kuin kertomuksessa A. Voidaankin olettaa, että kertomuksessa A oli luultavasti helpompi tuoda esiin juuri ne asiat, mistä nuori haluaisi saada tietoa. Näin ollen merkitysyksiköitä tuli A-kehyskertomuksista enemmän. Eläytymismenetelmän variointi erottaa sen muusta tiedonhankinta menetelmästä ja samalla korostaa sen erityistä luonnetta. Kehyskertomuksen vastaukset ovat yleensä mielenkiintoisia, mutta vasta variointi ja vastausten analysointi rinnakkain antaa menetelmälle tyypillisimmän ja antoisimman annin. (Eskola 1997, 6) Tässä tutkimuksessa eläytymismenetelmän avulla on ollut mahdollista saada esiin heikkojakin viestejä, jotka antavat tutkijalle uusia näkökulmia tähän tutkimukseen.

Tulosten luotettavuutta voidaan tarkastella myös tutkimusasetelman kautta. Voidaan tarkastella esimerkiksi sitä, oliko tutkimukselle jotain uhkaavia tekijöitä. Näitä voivat olla valikoituminen, kontaminaatio tai poistumat. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 195–196.) Tässä tutkimuksessa uhkana ei ollut valikoituminen, sillä oppilaat saivat tietää tutkimukseen osallistumisesta vasta juuri ennen aineistonkeruuta ja luokat olivat valittu satunnaisesti. Kontaminaatiota on voinut tapahtua oppilaiden kesken, jos he ovat lukeneet aineistonkeruun aikana vieruskaverin papereita. Tämä haluttiin välttää jakamalla kertomukset sekaisin ja pitämällä luokassa järjestys. Poistumia ei luonnollisesti tapahtunut, sillä tutkimuksen aineistonkeruun kesto oli lyhyt ja se tapahtui oppitunnin aikana.

Tuomen ja Sarajärven (2002, 138) mukaan aineiston keräämisen ajankohta lisää luotettavuutta. Tässä tutkimuksessa aineisto kerättiin 9.-luokkalaisilta, joilla oli

jo tietoa ja kokemusta seksuaalikasvatuksen tunneilta. Näin ollen tutkimuksen teema oli heille tuttu ja ajankohtainen. Tutkimuksen aineistonkeruun ajankohta oli loppuvuodesta, joten oppilailla ei välttämättä ollut opiskeluun enää parasta mahdollista motivaatiota. Toisaalta tutkimus ja aineistonkeruu olivat oppilaille erityinen tilanne ja heille erityisesti suunnattu. Tämä saattoi vaikuttaa positiivisesti motivaatioon kirjoittaa oma tarinansa kehyskertomuksien jatkoksi.

Nuorten kertomuksista oli kuitenkin löydettävissä paljon erilaisia käsityksiä seksuaalikasvatustunnin aiheista. Tämä tutkimus vahvistaa aikaisempia tutkimuksia ja esimerkiksi Mäen ja Nikin (2004) tutkimuksessa saatiin vastaavia tuloksia.

Fenomenografinen analyysi tehtiin kirjallisuudesta löydettyjen toimintamallien mukaan ja ne on kuvattu huolellisesti vaihe vaiheelta. Analyysivaihe vaikutti aluksi haasteelliselta ja vaativalta. Erityisenä haasteena oli löytää merkityksiköille oikeat kategoriat. Kuvauskategorioiden muodostaminen kategorioista oli haasteellista, sillä kuvauskategoriat voidaan tulkita monella eri vaihtoehdoisella tavalla. Tällä saattaa olla heikentävä vaikutus tutkimuksen luotettavuuteen, mutta tutkija on pyrkinyt lisäämään luotettavuutta tarkalla analyysin kuvaamisella. Monien ryhmittelyjen jälkeen saatiin aineistosta muodostettua selkeä tulosavaruus.

8.3 Tutkimuksen eettisyys

Hoitotieteellistä tutkimusta ohjaa eettisesti Helsingin julistus ja kansallinen lainsäädäntö. Tutkimusetiikkaa edistää suomessa myös Tutkimuseettinen neuvottelukunta ja Terveystieteiden eettinen neuvottelukunta. Tutkimuksessa tulee huomioida eettiset kysymykset koko tutkimusprosessin ajan. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 227.)

Tutkimuksessaan tutkija pyrkii noudattamaan hyvää tieteellistä käytäntöä. Esimerkiksi viittaustavat, tarkkaan ja huolellisesti tehdyt raportoinnit sekä kirjaamiset ovat osa hyvää käytäntöä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 129–130; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6–7.) Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu myös

rehellisyys, avoimuus ja tarkkuus tutkimuksen tuloksien tallentamisessa, esittämisessä sekä arvioinnissa. Tutkimuksessa tulee käyttää eettisesti kestäviä tutkimusmenetelmiä ja tiedonhankinta menetelmiä. Tutkijan tulee huomioida asianmukaisesti toisten tutkijoiden työt. Hyvässä tutkimuskäytännössä tutkimusluvut ovat asianmukaiset ja tutkimus suunnitellaan ja toteutetaan vaatimusten edellyttämällä tavalla. Rahoituslähteet tulee raportoida tutkimuksessa ja tulee ottaa huomioon myös tietosuoja kysymykset. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2013, 6–7.) Tässä tutkimuksessa on raportoitu tulokset mahdollisimman tarkasti ja läpinäkyvästi, jotta säilytetään eettisyys ja myös tutkimuksen luotettavuus.

Tutkimusta tehdessä tulee minimoida tarpeettomat emotionaaliset, sosiaaliset ja fyysiset riskitekijät, kuten myös taloudelliset riskitekijät. Tutkijan tulee arvioida tutkimuksesta aiheutuvia haittoja ja hyötyjä ja verrata niitä toisiinsa. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 218.) Tässä tutkimuksessa tutkimuslupa anottiin ja saatiin yhteistyökoululta yhteisymmärryksessä. Tutkittavat eivät kokeneet sosiaalisia tai fyysisiä haittoja tutkimustilanteessa. Aineistonkeruutilanteessa jokainen sai omassa rauhassa kirjoittaa kertomuksensa ja menetelmä ei ollut fyysisesti raskas. Emotionaalisia haittojakaan ei syntynyt, sillä voidaan katsoa seksuaaliaiheiden pohdinnan ja mietiskelyn kehittäneen tutkittavan ajattelua. Aineistonkeruu ei vienyt koulun oppitunnista paljoa aikaa, joten tuntia pystyttiin jatkamaan normaalisti aineistonkeruun jälkeen. Hyödyt tutkimuksesta ovat haittoja suuremmat. Kohderyhmän koulun henkilökunta saa arvokasta tietoa seksuaalikasvatukseensa ja tutkimuksen tekijä oppii sekä tutkimuksen tekemisen että seksuaalikasvatuksen perusteita ja perusteluita.

Tärkeä lähtökohta tutkimuksessa on itsemääräämisoikeus. Nuoria tulee kohdella tasa-arvoisesti ja heidän tulee saada päättää itseään koskevista asioista. Kouluissa tehtävät tutkimukset voidaan katsoa kuuluvaksi koulun varhaiskasvatukseen. Koulun rehtorin tulee arvioida tutkimuksen hyödyllisyys ja näin voidaan toteuttaa tutkimus osana koulun normaalitoimintaa. Näin ollen tutkimukseen ei tarvitse välttämättä pyytää huoltajan lupaa tutkimukseen osallistumisesta. Mikäli tutkittavan

henkilötiedot tallennetaan tutkimusta varten, on lupa huoltajalta välttämätön. Tutkijan tulee informoida tutkimukseen liittyvät seikat, kuten aihe ja mitä osallistuminen konkreettisesti tarkoittaa. Tutkimukseen osallistumisen pitää olla vapaaehtoista. Tutkittava voi antaa suostumuksensa kirjallisesti tai suullisesti. Myös tutkittavan käyttäytymisen perusteella voidaan tulkita suostumus tutkimukseen. Tutkittavalla tulee olla mahdollisuus keskeyttää tutkimus missä kohtaa tahansa. (Tampereen yliopisto 2013 a.) Aineistonkeruu tilanteessa oppilaille kerrottiin suullisesti ja kirjallisesti saatekirjeen muodossa tutkimuksesta ja sen kulusta. Tämä helpotti ymmärtämistä, sillä tieto tuli sekä visuaalisesti että auditiivisesti. Nuorille kerrottiin, että halutessaan he voivat viedä saatekirjeen kotiin huoltajien nähtäväksi. Tällä pyrittiin informoimaan huoltajia tutkimuksesta ja saamaan ehkä uusia keskustelun aiheita kotona. Etukäteen pyydetty lupa huoltajilta, olisi voinut vaikuttaa nuoren vastaukseen, sillä huoltaja olisi voinut luoda omat mielikuvansa nuorelle. Tutkimus hyväksyttiin koulun puolesta ja katsottiin sen kuuluvan osaksi varhaiskasvatusta. Näin ollen tutkimukseen osallistumisesta ei tarvinnut pyytää lupaa huoltajilta. Aineistonkeruu tilanteessa paperit jaettiin jokaiselle oppilaalle, ja tyhjän paperin palautus tulkittiin, ettei oppilas halunnut osallistua tutkimukseen.

Oikeudenmukaisuus liittyy myös eettisiin kysymyksiin. Tutkittavat tulee valita neutraalisti. Kulttuuriset tekijät, uskomukset, tapojen ja elämäntavan kunnioittaminen on osa oikeudenmukaisuutta. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 221.) Tähän tutkimukseen osallistuneet valitsi koulun yhteistyöopettaja koulun ja tutkijan aikataulun puitteissa. Luokat olivat neutraalisti valittuja, ja sellaisia luokkia, missä ei ole ollut lähiaikoina tutkimuksien tekemistä. Oppilaita ei valittu heidän kulttuuristen, uskonnollisten tai elämäntavan mukaan, ainoana kriteerinä oli yhdeksäs luokkalaisuus.

Tutkittavien anonymiteetti on tärkeää tutkimustyössä. Tutkimusaineiston suojaaminen ja luottamuksellisuus, säilyttäminen ja hävittäminen ovat tärkeitä periaatteita tutkimuksen tekemisessä. Tutkimuksesta ei saa olla tunnistettavissa pientä ryhmää tai yhtä ihmistä. (Tampereen yliopisto 2013 b.; Kankkunen & Vehviläinen-

nen-Julkunen 2013, 221.) Tutkimusaineisto säilytettiin asianmukaisesti ja aineistoa käsitteli ainoastaan tutkija. Jatkotutkimuksia varten ei ole tarvetta säilyttää aineistoa, joten se hävitettiin polttamalla. Tutkimuksessa ei kysytty sukupuolta, joka vahvisti anonymiteettiä. Tuloksissa käytettiin vastaajien ilmaisuja selventämään tuloksia ja ne raportoitiin niin, ettei yksittäistä henkilöä voi tunnistaa. Anonyymisyys voi koskea myös kohde-organisaatiota. Tulee selvittää haluaako kohde-organisaatio nimensä esiin tutkimuksessa (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 221). Tässä tutkimuksessa kohde organisaatio hyväksyi koulun nimen julkaisun tutkimuksessa.

8.4 Pohdinta ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten käsityksiä seksuaalikasvatustunnin mielenkiintoisista ja ei-mielenkiintoisista aiheista. Eläytymismenetelmä sopi nuorille hyvin, koska he saivat vapaasti ja nimettömästi kirjoittaa kaikki ajatukset paperille. Eläytymismenetelmä ei anna selkeää toimintamallia, vaan se antaa sekä tutkittavalle että tutkijalle tilaa luovuudelle ja innovatiivisuudelle, joka tässä tutkimuksessa oli tärkeä asia. Vaihtoehtoisesti haastatteleamalla nuoria, olisi saatu esitettyä tarkentavia kysymyksiä. Tarkentavien kysymysten avulla olisi saatu syvennettyä aiheita ja saatu lisämateriaalia tutkimuksen aineistoon, joita tutkija jäi kaipaamaan joiltain osin. Haastatteleamalla ei olisi kuitenkaan saatu yhtä kattavaa ja samanlaista materiaalia kuin tutkimuksessa käytetyllä eläytymismenetelmällä.

Tutkimuksen tuloksilla on merkitystä seksuaalikasvatusta antavalle, esimerkiksi terveydenhoitajalle. Tutkimuksen tuloksien avulla pystytään kohdentamaan entistä paremmin seksuaalikasvatustunnin mielekkäät aiheet nuorille. Näin saadaan kerrottua nuorille ajankohtaisista ja tärkeistä seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Tutkijalle tulokset ovat merkittäviä ja mielenkiintoisia. Tutkijan erityinen mielenkiinto kohdistuu nuorten kanssa työskentelyyn kouluterveydenhuollon parissa. Työelämässä on tärkeää kuunnella nuoren toiveita ja osata keskittyä nuorelle tärkeisiin asioihin. Tämä tutkimus osaltaan mahdollistaa tätä tavoitetta tulevaisuuden työssä.

Mäen ja Nikin (2004) sekä tämän tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että nuorten käsitykset mielenkiintoisista seksuaalikasvatustunnin aiheista eivät ole oleellisesti muuttuneet kymmenessä vuodessa. On perusteltua tehdä tämän aiheen tutkimusta uudelleen, sillä yhteiskunta muuttuu ja nuorten mielipiteet, ajatukset ja elämäntilanteet ovat jatkuvassa muutoksessa. On siis tärkeää kuunnella nuoria jatkossakin, mutta seksuaalikasvatus tulee ottaa huomioon myös kokonaisuudessaan. Seksuaalikasvatuksen kokonaisuuden tulee huomioida eri näkökulmat ja muodostaa kokonaisuudesta eheä ja laadukas.

Tästä tutkimuksesta jatkotutkimusta voisi tehdä monella tavalla. Tutkimusta voisi laajentaa haastattelemalla millainen on nuoren elämäntilanne nyt, miksi nämä aiheet ovat ajankohtaisia ja mielenkiintoisia. Näin päästäisiin syvemmälle nuoren elämän yksityiskohtiin. Kysymys voitaisiin muotoilla koskemaan myös ei-mielenkiintoisille aiheille. Opettaja -lehden (Arvonen 2007, 42) mukaan seksuaalikasvatuksen sopivasta materiaalista on puute. Formaalia materiaalia on niukasti. Jatkossa olisikin tärkeä selvittää minkälainen rooli medialla ja internetillä on seksuaalikasvatuksessa.

Nuoren ensitapaamisen poisjäänti terveydenhoitajan kanssa ennen seksiä, tuo esiin sen, että olisi tärkeää saada hyvin toimiva ja vuorovaikutuksellinen kouluterveydenhuolto (Apter 2006, 13). Olisi hyvä miettiä, miten kouluterveydenhuolto ja seksuaalikasvatus voidaan tulevaisuudessa toteuttaa kiinteämmässä vuorovaikutuksessa nuorten kanssa. Nuoren yksi tärkeimmistä seksuaalikasvattajasta on Kolarin (2007, 42) mukaan kuitenkin perhe. Näin ollen tulisi tietää myös kuinka parantaa vanhempien ja kouluterveydenhuollon yhteistyötä. Mönttisen ja Tuppuraisen (2011, 64) mukaan vanhemmat saattavat kokea seksuaalikasvatuksen haasteellisena. Kouluterveydenhuolto voisi olla omalta osaltaan tukemassa vanhempia seksuaalikasvatuksessa.

Mielenkiintoista olisi myös selvittää vanhempien käsityksiä koulun seksuaalikasvatuksen aiheista ja ajankohtaisuudesta. Lisäksi olisi hyvä kerätä tietoa, siitä miten vanhemmat puhuvat seksuaalisuudesta ja seksistä kotona. Jatkotutkimusaihee-

na seksuaalikasvatuksen sisällöstä voisi haastatella terveydenhoitajia. Tällöin saataisiin esiin ammatillinen näkökulma niistä aiheista, mitä terveydenhoitajat kokevat nuorille ajankohtaisiksi ja tarpeellisiksi. Myös ammatillinen näkökulma on tärkeä, sillä Suomessa koulu ja kouluterveydenhuolto tavoittavat jokaisen nuoren. Väestöliiton (2015 c) mukaan terveydenhoitaja on keskeisin terveystalveluiden tarjoaja ja nuorten terveydenhuolto on pääosin ennaltaehkäisyä.

Kuviossa 4. kootaan yhteen tutkimuksen keskeiset tulokset. Tuloksista nousi esiin seksuaalikasvatuksen oikea-aikaisuus suhteessa nuoren kehitysvaiheeseen ja elämäntilanteeseen. Nuoret käsittivät mielenkiintoisiksi aiheiksi seksuaalisuuden kehittymisen, monet seksiin liittyvät asiat, seurustelun aloittamisen ja suhteessa olemisen. Ei-mielenkiintoisiksi aiheiksi nuoret käsittivät monimuotoisen seksuaalisuuden ja vastuunkannon. Lisäksi ei-mielenkiintoisiin aiheisiin kuului monimuotoinen seksi ja ehkäisy.

Kuvio. 4 Yhteenvedo tutkimuksen keskeisistä tuloksista.

Tämän tutkimuksen tekeminen oli tutkijalle ensimmäinen. Tutkimuksen tekemisellä tutkija oppi laadullisen tutkimuksen perusteet. Eläytymismenetelmä ja fenomenografia tulivat myös tutuiksi. Tiedonhaku ja tutkimuksellinen raportointi vahvistuivat opinnäytetyönprosessin aikana. Tutkimuksen myötä seksuaalisuus ja siihen liittyvät muut käsitteet ja aiheet ovat nyt tutkijalla paremmin hallussa. Terveydenhoitotyössä tulee hallita erilaiset seksuaaliopetuksen mallit, ymmärtää nuorten kehityksen haasteet ja omata pedagogisia taitoja seksuaalikasvatuksen opettamiseen. Tutkijan mielestä hyvän terveydenhoitajan tulee omata hyvät tiedot seksuaalisuudesta, suhtautua sallivasti seksuaalisuuteen sekä olla motivoitunut seksuaaliopetukseen. Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessi oli haastava, opettavainen ja mielenkiintoinen matka seksuaalisuuden parissa.

LÄHTEET

- Aaltonen, J. 2012. Turvataitoja nuorille, opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn.. Tampere. Juvenes Print-Tampereen Yliopistopaino. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.. Viitattu 22.3.2015
<https://www.thl.fi/documents/10531/124365/Opas%202012%2021.pdf>
- Apter, D. 2006. Parempaa seksuaaliterveyttä nuorille. Kansanterveys. 7/2006. 12–13. Kansanterveyslaitos.
- Arvonen, P. 2007. Onnistunut seksuaalikasvatus vaatii yhteisen kielen. Opettaja 101 (8–9), 36–37.
- Ampuja, S. & Rätty, S. 2013. Diginatiivit ja vaatimukset 2000-luvun opettajille. Viitattu 11.11.2015.
<http://www.sis.uta.fi/~sr94303/Diginatiivit%20ja%20vaatimukset%202000-luvun%20opettajalle.htm>
- Anttila, P. 1998. Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Viitattu 11.11.2015.
<https://metodix.wordpress.com/2014/05/17/anttila-pirkko-tutkimisen-taito-ja-tiedon-hankinta/>
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2008. Seksiä vaatteet päällä. Vammala. THL.
- Bildjuschkin, K. 2012. Peruskäsitteet. Teoksessa HOT Huolehdi, Ohjaa, Tue. 26–30. Toim. Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. Turun kaupunki, sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja.
- Bildjuschkin, K. & Malberg, A. 2000. Kerro meille seksistä. Tampere. Tammi.
- Brummer-Korvenkontio, H. & Liitsola, K. 2014. Hiv ja Aids. Teoksessa Tartuntataudit Suomessa 2013. 26. Toim. Jaakola, S., Lyytikäinen, O., Rimhanen-Finne, R., Salmenlinna, S., Savolainen-Kopra, C., Pirhonen, J., Vuopio, J., Jalava, J., Toropainen, M., Nohynek, H., Toikkanen, S., Löflund, J-E., Kuusi, M. & Salminen M. Tampere. THL.
- Ekman, P. 2006. Oppilaiden asennoituminen seksuaalikasvatukseen ja koettu seksuaaliterveys. Pilottitutkimus erään koulun yhdeksäsluokkalaisten seksuaalikasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Opettajankoululaitos. Jyväskylän yliopisto.
- Eskola, J. 1997. Eläytymismenetelmäopas. Tampere. TAJU.
- Eskola, J. 2007. Eläytymismenetelmän autuus ja kurjuus. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 71–86. Toim. Aaltola, J. & Valli, R. 2. korjattu ja täydennetty painos. Juva.

Eskola J. 1998. Eläytymismenetelmä sosiaalitutkimuksen tiedonhankintamenetelmänä. Väitöskirja. Tampere. Tampereen yliopiston julkaisujen myynti.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. painos. Tampere. Vastapaino.

Eskola, J. & Suoranta J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. Painos. Jyväskylä. Gummerrus.

ETENE. 2013. Lapsuuden ja nuoruuden etiikka sosiaali- ja terveysalalla. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 15.09.2015. <http://etene.fi/documents/1429646/1555962/ETENE-julkaisuja+41+Lapsuuden+ja+nuoruuden+etiikka+sosiaali+ja+terveysalalla.pdf/3e711c32-e950-4892-bf1b-ee8b9be55769>

Falah Hassani, K. 2010. Changes in Sexual Behavior and Hormonal Contraceptives Use Among Finnish Adolescents. Terveystieteiden laitos. Tampereen yliopistopaino Oy.

Grönfors, M. 2011. Laadullisen tutkimuksen kenttätömenetelmät. Toim. Vilka, H. Sofia-sosiologia-filosofiapu Vilka. Hämeenlinna. Viitattu 13.10. http://vilka.fi/books/Laadullisen_tutkimuksen.pdf

Hiltunen-Back, E. 2014. Klamydia. Teoksessa Tartuntataudit Suomessa 2013. 25. Toim. Jaakola, S., Lyytikäinen, O., Rimhanen-Finne, R., Salmenlinna, S., Savolainen-Kopra, C., Pirhonen, J., Vuopio, J., Jalava, J., Toropainen, M., Nohynek, H., Toikkanen, S., Löflund, J-E., Kuusi, M. & Salminen M. Tampere. THL.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki. Tammi.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.-17. uudistettu painos. Helsinki. Tammi.

Huusko, M. & Paloniemi, S. 2006. Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä. Kasvatus: Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja 37 (2), 162-173. Viitattu 24.09.2015 <http://elektra.helsinki.fi/se/k/0022-927-x/37/2/fenomeno.pdf>

Ilmonen, T. & Nissinen, J. 2006. Seksologian peruskäsitteistöä. Teoksessa Seksuaalisuus, 20-26. Toim. Apter, D., Väisälä, L. & Kaimola, K. Jyväskylä. Gummerus.

Järvinen, S. 2007. Seksuaaliopetus yläkoulussa: mitä, milloin ja miten. Lukion 2. ja 3. luokan oppilaiden ajatuksia seksuaalisuudesta ja sen opetuksesta yläkoulussa. Pro gradu –tutkielma. Terveystieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. 3. uudistettu painos. Helsinki. Sanoma Pro Oy.

Kakkori, L. & Huttunen, R. 2011. Fenomenologia, hermeneutiikka ja fenomenografinen tutkimus. Viitattu 21.10.2015. <http://users.utu.fi/rakahu/fenomenografia2011.pdf>

Kiili, C. 2012. Online reading as an individual and social practise. Väitöskirja. Jyväskylä. Jyväskylän yliopisto Studies in education, psychology and social research.

Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 70–85. Toim. Aaltola, J. Kiviniemi, K. Valli, R. Juva. WS Bookwell Oy.

Kok, G., Gerressu, M. & Fairley, C. 2012. What Young People Want From a Sexual Health Website: Desing and Development of Sexunzipped. Journal of Medical Internet Research. 14, 5, e127. Viitattu 21.3.2015 <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3510764/>

Kolari, T. 2007. Nuorten kokemuksia kouluterveydenhoitajan toteuttamasta seksuaalikasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Hoitotieteen laitos. Tampereen yliopisto.

Kosunen, E. 2006. Seksuaaliterveyden edistäminen Suomessa. Muistio seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelmaa laativaa työryhmää varten. Työpapereita 5/2006. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriö.

Korteniemi-Poikela, E. & Cacciatore, R. 2010. Portaita pitkin-lapsen ja nuoren seksuaalisuuden kehittyminen. Helsinki. Wsoy.

Kontula, O. & Meriläinen, H. 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Helsinki. Väestöliitto.

Kupiainen, R. 2013. Diginatiivit ja käyttäjälähtöinen kulttuuri. Viitattu 11.11.2015. <http://widerscreen.fi/numerot/2013-1/diginatiivit/>

Klemetti, R. & Raussi-Lehto, E. 2014. Edistä, ehkäise, vaikuta- seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Tampere. Juvenes Print-Suomen yliopistopaino OY

Kroksmark, T. 1987. Fenomenografisk didaktik. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis 63.

Laakso, S. 2008. 9.-Luokkalaisten nuorten toiveita ja ehdotuksia koulun seksuaaliopetuksesta. Pro gradu -tutkielma. Terveystieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Väitöskirja. Hoitotieteen laitos. Terveystieteiden tiedekunta. Kuopio.

L1435/2001. Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 13.10.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20011435>

L1287/2013. Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 21.3.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

L24.7.1998/563. Rikoslaki. 20 luku Seksuaalirikoksista. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 22.3.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L1>

L12.22.2010/88. Lastensuojelulaki. Säädos säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 1.4.2015
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki#L5P25>

Lottes, I. 2000. Uusia näkökulmia seksuaaliterveyteen. Teoksessa Seksuaaliterveys Suomessa, 13–35. Toim. Kontula, O & Lottes, I. Tampere. Tammi.

Liinamo, A. 2005. Suomalaisnuorten seksuaalikasvatus ja seksuaaliterveystiedot oppilaan ja koulun näkökulmasta. Arviointia terveyden edistämisen viitekehyydessä. Väitöskirja. Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunta. Jyväskylän yliopisto.

Multsilta, J. & Niemi, H. 2013. Oppilaiden tuottamien videoiden käyttö opetuksessa. Teoksessa Uusi oppiminen Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 8/2013, 66–77. Toim. Tulevaisuusvaliokunta. Helsinki.

Mäki, M. & Nikki, M. 2004. Faktaa, teoriaa ja itsestänselvyyksiä. Pro gradu – tutkielma. Opettajankoululaitos. Tampereen yliopisto.

Mönttinen, M. & Tuppurainen, M. 2011. Perheen merkitys suomalaisten 9-luokkalaisten nuorten seksuaalikäyttäytymisessä. Pro gradu-tutkielma. Terveystieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Nissilä, M-L. 2014. Ei seksuaaliselle häirinnälle. Opettaja. 36, 26.

Niikko, A. 2003. Fenomenografia kasvatustieteellisessä tutkimuksessa. Joensuun yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 85. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Opetushallitus. 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf viitattu 21.3.2015

Opetushallitus. 2013. Kouluikäisen terveyden polku. Viitattu 10.11.2015. http://www.edu.fi/kouluikaisen_terveyden_polku/puhetta_seksuaalisuudesta

Opetushallitus. 2015. Kosketus-Kuinka opettaa seksuaaliterveydestä ja ihmissuh-teista koulussa. Viitattu 20.9.2015. <http://www.edu.fi/kosketus>

Paunonen, M. & Vehviläinen Julkunen, K. 1998. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. WSOY-kirjapainoyksikkö. Juva.

Pesso, K. 2004. Terveydenhoitotyön viitekehys tutkimuskohteena. Väitöskirja. Hoitotieteen laitos. Tampereen yliopisto. Tampere University Press.

Primary Health Care. 2012. Teenagers say school is preferred place for sex edu-cation. 22, 6, 5. Viitattu 15.04.2015. <http://helios.uta.fi:2118/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=03a5b351-0178-4418-9edc-ba371411d4ce%40sessionmgr4002&hid=4107>

Rinkinen, T. 2012. Nuorten kysymyksiä seksuaaliterveydestä Väestöliiton Inter-netpalvelussa. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto.

Ruuhilahti S. & Bildjuschkin K. 2011. Lumme-malli Voimaa seksuaaliseen kas-vuun. Turku.

Ryttyläinen, K. & Valkama, S. Seksuaalisuus hoitotyössä. 2010. Helsinki. Edita.

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006 a. KvaliMOTV. Viitattu 21.3.2015. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_5.html

Saaranen-Kauppinen, A & Puusniekka, A. 2006 b. KvaliMOTV. Viitattu 16.10.2015 <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/viittausohje.html>

Schalet, A., Santelli, J., Russell, S., Halpern, C., Miller, S., Pickering, S., Gold-berg, S. & Hoeng J. 2014. Invited Commentary: Broadening the Evidence for Adolescent Sexual and Reproductive Health and Education in the United States. *Journal of Youth and Adolescence*. 43, 10, 1595–1610. Viitattu 21.3.2015 <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4162986/>

Suomen virallinen tilasto. 2013. Raskaudenkeskeytykset 2012. Tilastoraportti 18/2013. Helsinki. Terveyden ja hyvinvoinnon laitos. Viitattu 22.3.2015 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110210/Tr18_13.pdf?sequence=5

Suomen virallinen tilasto. 2014. Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Liite-
taulukko 12. Internetin käyttötarkoitukset 3 kuukauden iän ja sukupuolen mukaan
2014. Helsinki. Viitattu 12.11.2015.
http://tilastokeskus.fi/til/sutivi/2014/sutivi_2014_2014-11-06_tau_012_fi.html

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden esitämi-
nen. Toimintaohjelma 2007–2011. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriön julkai-
sija 2007:17..

SOTKANet-tilasto- ja indikaattoripankki. 2015 a. Terveyden ja hyvinvoinnin lai-
tos. Viitattu 11.4.2015.
<http://uusi.sotkanet.fi/taulukko/012/111,112,114/3/3A/0/3142/>

SOTKANet-tilasto- ja indikaattoripankki. 2015 b. Terveyden ja hyvinvoinnin lai-
tos. Viitattu 11.4.2015.
<http://uusi.sotkanet.fi/taulukko/0B3/111,112,114/3/3A/0/3143/>

Suomen RFSU Oy. 2011. Kartalla seksistä –opetusfilmi seksuaalisuudesta. Digital
Factory Oy.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen
työtapoja. Rauma. Kirjayhtymä Oy.

Tampereen yliopisto. 2013 a. Tutkittavien itsemääräämisoikeus. Viitattu
15.09.2015. <http://www.uta.fi/tutkimus/etiikka/periaatteet/itsem.html>

Tampereen yliopisto. 2013 b. Yksityisyys ja tietosuoja. Viitattu 15.09.2015
<http://www.uta.fi/tutkimus/etiikka/periaatteet/yksit.html>

Terho, P. 2002. Kouluterveydenhuollon tavoitteet ja merkitys. Teoksessa Koulu-
terveydenhuolto, 18–22. Toim. Krogius, H. & Pietikäinen, M. Helsinki. Kustan-
nus Oy Duodecim.

THL: kouluterveyskysely. 2013. Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden hyvinvoin-
ti 2004/2005—2013. Kiusaaminen ja häirintä. THL. Viitattu 10.11.2015.
http://www.thl.fi/attachments/kouluterveyskysely/Tulokset/ktkysely_kokomaa_2004_2013_pk.pdf

THL. 2015 a. Seksuaalioikeudet. Viitattu 10.03.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/seksuaali-ja-lisaantymisterveys/seksuaalinen-hyvinvointi/seksuaalioikeudet>

THL. 2015 b. Seksuaalikasvatus. Viitattu 9.4.2015
<https://www.thl.fi/fi/web/terveyden-edistaminen/toimijat/terveyden-edistaminen-eri-toimialoilla/terveyden-ja-hyvinvoinnin-edistaminen-ammattillisessa-koulutuksessa/seksuaaliterveys/seksuaalikasvatus>

THL. 2014. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Toteuttamisohjeet. WHO, Euroopan aluetoimisto & BzgA. Tampere. THL.

THL. 2012. Turvataitoja nuorille. Opas 21. Tampere. THL.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Jyväskylä.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kirjapaino Gummerus. Jyväskylä

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2013. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki. Viitattu 15.09.2015.
http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Urbanaanisanakirja.com. Viitattu 1.11.2015.
<http://urbanisanakirja.com/word/sakkoliha/>

Uljens, M. 1989. Fenomenografi fforskning om uppfattningar. Studentlitteratur. Lund.

Virtanen, J. 2002. Kliininen seksologia. WSOY. Helsinki.

Vuori, E. & Gissler, M. 2015. Perinataalitulasto-synnyttäjät, synnytykset ja vastasyntyneet 2014. Liitetaulukot 4 ja 5. Helsinki. THL. Viitattu 15.11.2015.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126971/Tr19_15.pdf?sequence=3

Väestöliitto. 2006. Väestöliiton seksuaaliterveyspoliittinen ohjelma. Helsinki. Väestöliitto. Viitattu 4.9.2015.
<http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/bf2307a78146d8a425adfce6d1a7f2c6/1444908941/application/pdf/906885/Sekstervpolohjelma.pdf>

Väestöliitto 2014 a. Tietoa seksuaalisuudesta. Viitattu 20.12.2014.
<http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/>

Väestöliitto 2014 b. Seksuaalisuuden portaat. Viitattu 21.12.2014
http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tyokalupakki/valineita_nuoren_kohtaamiseen/seksuaalisuuden_portaat/

Väestöliitto. 2015 a. Nuorten seksuaalioikeudet. Viitattu 10.03.2015.
<http://www.vaestoliitto.fi/nuoret/seksi/seksuaalioikeudet/>

Väestöliitto. 2015 b. Seksuaalinen kehitys. Viitattu 10.3.2015.
http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/seksuaalinen_kehitys/

Väestöliitto 2015 c. Seksuaaliterveyteen liittyviä suosituksia. Viitattu 13.10.2015.
http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/seksuaaliterveyteen_liittyvia_su/

Väestöliitto. 2015 d. Seksuaalioikeudet. Viitattu 14.3.2015.
<http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta/ammattilaiset/tietopankki/seksuaalioikeudet/>

WHO. 2006. Defining sexual health. Report of a technical consultation on sexual health 28–31 January 2002. Geneva. Viitattu 13.03.2015
http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf

WHO. 2010. Maailman terveysjärjestö (WHO) Euroopan aluetoimisto ja BzgA. Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa. Helsinki. THL.

WHO. 2015. Maternal, newborn, child and adolescent health. Adolescent development. Viitattu 5.9.2015.
http://www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/adolescence/dev/en/

Wenestam, C-G. 2000. The Phenomenographic method in health research. Teoksessa Qualitative research methods in the service of health. 97–115. Frilund, B & Hildingh, C. Lund. Studentlitteratur.

LIITE 1. Saatekirje**Moikka Sinä 9.-luokkalainen!**

Olen terveydenhoitajaopiskelija Vaasan ammattikorkeakoulusta. Teen opinnäytetyötä aiheesta ”9.-luokkalaisten toiveet seksuaalikasvatuksen sisällöstä” ja juuri Sinä olet paras asiantuntija tähän aiheeseen.

Tavoitteenani on tuotetun tiedon hyödyntäminen 9-luokkalaisten seksuaalikasvatuksessa ja terveydenhuollossa.

Kerään tutkimusaineiston eläytymismenetelmällä. Saat paperin, johon on kirjoitettu pieni tarina, jota saat itse jatkaa kirjoittamalla omia mielikuviasi. Aikaa tähän saat käyttää 20 minuuttia.

Kerätyt kertomukset käsittelen luottamuksellisesti. Vastajat käsitellään nimettöminä, eikä yksittäinen vastaaja ole tunnistettavissa. Vastaaminen on vapaaehtoista.

Mikäli haluat lisätietoa tutkimukseen liittyvissä asioissa, ota yhteyttä!

ISO KIITOS VASTAUKSESTASI

Ystävällisin terveisin

Opinnäytettä ohjaava opettaja

Roosa Siltakorpi

Anne Puska

Terveydenhoitajaopiskelija

Hoitotyön lehtori

xxx@gmail.com

xxx@vamk.fi

xxx-xxxxxxx

xxx-xxxxxxx

LIITE 2. Kehyskertomus A

Olit juuri seksuaalikasvatus tunnilla. Tunti oli mielenkiintoinen ja kaikki oppilaat olivat innoissaan. Aiheita käsiteltiin paljon ja ne koskivat juuri sinun elämänvaiheitasi. Pystyt hyödyntämään tunnilla saatuja tietoja ja oppeja omassa elämässäsi. Koit tunnin erittäin hyväksi ja opettavaiseksi. Mitä aiheita ja asioita tunnilla käsiteltiin? Miksi koit ne asiat tärkeiksi?

LIITE 3. Kehyskertomus B

Olit juuri seksuaalikasvatus tunnilla. Tunti ei ollut mielenkiintoinen eikä kiinnostava. Tunnilla käsiteltiin paljon aiheita, mutta et kokenut aiheiden liittyvän sinun elämääsi tällä hetkellä. Koit, ettet pysty hyödyntämään tunnilla saatuja tietoja ja oppeja omassa elämässäsi. Mitä aiheita ja asioita tunnilla käsiteltiin? Miksi et kokenut aiheiden olevan tärkeitä?

LIITE 4/1. Tutkimuslupa-anomus

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
 VASA
 UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS OPINNÄYTETYÖTÄ VARTEN

OPISKELIJAN TIEDOT:		
Opinnäytetyön tekijä(t): Roosa Siltakorpi	Opiskelijanumero:	Koulutusohjelma: Terveystieteiden
Osoite:	Puhelinnumero:	Sähköposti:
TUTKIMUKSEN KOHDEORGANISAATION TIEDOT:		
Organisaation nimi ja tulosyksikkö: Nurmen Yläkoulu		
Yhteys henkilön nimi, sähköposti, puhelin: Mari Kangas		
Mahdollisen työelämäohjaajan nimi, sähköposti, puhelin:		
OPINNÄYTETYÖN TIEDOT:		
Opinnäytetyön nimi: 9-Luokkalaisten toiveet seksuaalikasvatuksen sisällöstä		
Opinnäytetyötutkimuksen tarkoitus: Selvittää 9-luokkalaisten toiveita seksuaalikasvatuksen sisällöstä		
Opinnäytetyön ohjaajan nimi, sähköposti, puhelin: Anne Puska, _____		

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT

Opinnäytetyön ohjaus ja vastuut

Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Vaasan ammattikorkeakoulun vastuu rajoittuu opinnäytetyön ohjaukseen. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta sopimuksen mukaan. Opiskelija sitoutuu palauttamaan toimeksiantajalle työn aikana käyttöön saamansa luottamuksellisen aineiston opinnäytetyön valmistuttua tai kun osapuolet yhdessä sopien toteavat, ettei yhteistyöedellytyksiä työn loppuunsaattamiseksi ole.

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Wolffintie 30, 65200 VAASA
 Puh. 020 766 3300, faksi (06) 326 3002
 info@puv.fi, www.puv.fi
 Y-tunnus 2267669-3

LIITE 4/2. Tutkimuslupa-anomus

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
 VASA YRKESHÖGSKOLA
 UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Oikeudet tuloksiin

Tekijänoikeus ja omistusoikeus opinnäytetyön tuloksiin ja muuhun aineistoon kuuluvat opinnäytetyön tekijälle. Toimeksiantaja saa käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin ja niiden hyödyntämiseen. Opinnäytetyön tekijä on velvollinen raportoimaan opinnäytetyön tulokset toimeksiantajalle.

Tulosten julkistaminen ja luottamuksellisuus

Opinnäytetyö on kokonaisuudessaan julkinen. Mikäli opinnäytetyö sisältää liikesalaisuuksia tai muuta julkisuuslaissa salassa pidettävää tietoa, on opinnäytetyön raportti laadittava siten, että tietojen luottamuksellisuus säilyy. Opinnäytetyön kirjallinen osa voidaan julkaista myös Theseus -tietokannassa Internetissä.

Opinnäytetyön osapuolet (opiskelija, toimeksiantaja, ohjaaja) sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat sekä pidättäytymään käyttämästä hyväkseen toisen osapuolen ilmaisemia luottamuksellisia tietoja ilman erillistä lupaa.

Opinnäytetyön kustannukset

Opinnäytetyöstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaamisesta sopivat toimeksiantaja ja opinnäytetyön tekijä keskenään. Pääsääntöisesti Vaasan ammattikorkeakoulu ei vastaa yksittäisen opinnäytetyön kustannusten korvaamisesta.

Päiväys: 17.12.14 Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus: Roosa Siltakoppi

Liitteet: **Tutkimussuunnitelma liitteineen**

Tutkimuslupa opinnäytetyötä varten

- Myönnetty anomuksen mukaan
 Hylätty
 Myönnetään seuraavin korjauksin

- Kohdeorganisaation nimi SAA esiintyä opinnäytetyössä
 Kohdeorganisaation nimi EI SAA esiintyä opinnäytetyössä

Päiväys 17.12.14
 Allekirjoitus Mari Kangas
 Nimen selvennys MARI KANGAS

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU

Wolffintie 30, 65200 VAASA
 Puh. 020 766 3300, faksi (06) 326 3002
 info@puv.fi, www.puv.fi
 Y-tunnus 2267669-3